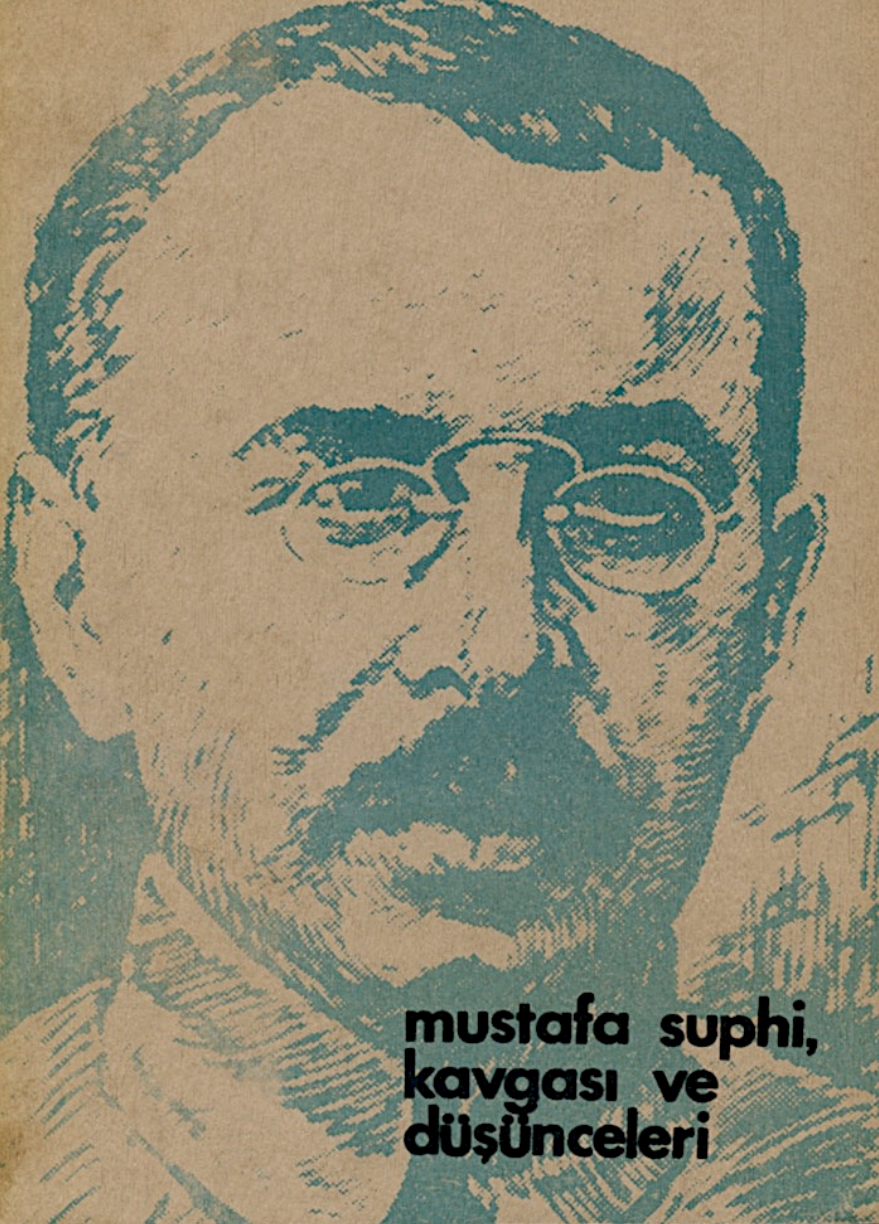

mustafa suphi, kavgası ve düşünceleri

mustafa suphi, kavgası ve düşünceleri

INFO-TÜRK AJANSI
(Araştırma-Çeviri-Belge Bölümü)

Tarihsel Belgeler Dizisi: 1
Temmuz 1974

Türkiye Komünist Partisi'nin kurucusu ve ilk lideri Mustafa Suphi'nin mücadeleli yaşamı ve yoldaşlarıyla birlikte Karadeniz'de katledilmesi, Türkiye devrim tarihinin en karanlık safhalarından biridir.

Bu kitabın birinci bölümü, Sovyet bilimadamı Rozaliyev'in "Mustafa Suphi" adli araştırmasının türkçe çevirisinden, ikinci bölümü ise, Mustafa Suphi'nin çeşitli yazı ve konuşmalarından oluşuyor.

Mustafa Suphi'nin yarım yüzyıl önce konuşulan türkçe ile yazılmış düşüncelerinin bugünkü kuşaklar tarafından da kolayca anlaşılabilmesi için kitabın sonuna bir de sözlük eklenmiştir.

Y.N. ROZALİYEV

mustafa suphi

MUSTAFA SUPHİ

Ben yanmasam
Sen yanmasan
Biz yanmasak
Nasıl çıkar
Karanlıklar
Aydınlıga

Nazım Hikmet'in bu seçkin sözleri, Türk komünistleri için söylenmiştir. Binlerce kahraman canlarını halkları için verdiler ve her seferinde düşenlerin yerini yeni savaşçılar doldurdu. Türkiye emekçileri, bütün dünyanın ilerici insanları, onları saygıyla anar. Hayatlarını kavgada yitiren savaşçıların arasında ilk yeri Mustafa Suphi ve ondört yoldaşı alır. Onlar, alçakça tezgahlanmış bir tuzakta, kiralık katiller tarafından öldürüldüler. Sonradan Mustafa Suphi ve arkadaşları için Nazım Hikmet şöyle demişti:

"Onlar, halkımın yetiştirdigi en bilinçli insanlardı. Sadece en bilinçli degil, en yigit insanlardı."

Mustafa Suphi'nin bütün bilinçli hayatı, Türkiye işçi ve sosyalist hareketinin gelişmesine kopmazca baglıdır. O bu hayatı, dümüyle devrimci olanaklarına cansiperane inandıgı işçi sınıfına vermiştir. Komünist Enternasyonal'in 1919 Mart'ındaki Birinci Kurultayı'nda Mustafa Suphi şöyle diyordu: "Dünya derviminin geleceginde Türk proletaryası saygın bir yer tutacaktır. Biz, Türk proletaryasının bütün gücünü dünya toplumsal devriminin gelişmesini desteklemek yönünde kullanacagına inanıyoruz."

Sarsılmaz devrimci, seçkin kuramcı, büyük örgütçü, yetenekli edebiyatçı ve söylevci...bu insanın özellikleri kısaca bunlardır. Onun hayatı ve ölümü, sözün en yüksek anlamıyla, bir zaferdir.

o o o

Mustafa Suphi 1883 yılında Samsun'da° dogdu. Babası Ali Rıza Bey, büyük bir memurdu. M. Suphi orta ögrenimini, o sırada Osmanlı İmparatorlugu'na baglı bulunan Suriye'de gördü. Liseyi bitirince, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Burada, Türkiye'nin bu eski başkentinde, devrimci harekete katıldı. Buna, kendi eliyle doldurdugu Dogu Halkları Birinci Kurultayı delegelik kartı tanıklık etmektedir. Suphi'nin yaşamının bu dönemi üstüne ayrıntılı bilgimiz yok. Türkiye'de bu sırada dogan bir çok gizli ögrenci örgütlerinden birine girdigi anlaşılmaktadır.

°) *Samsun'a baglı Giresun İli (ç.)*

Üniversiteyi bitirdikten sonra ögrenimine devam etmek için yurt dışına çıktı. İki yıl Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde sosyoloji ögrenimi gördü. Çalışmasının sonucunda "*Türkiye'de tarım kredi kooperatiflerinin durumu ve gelecegi*" tezini yazdı ve başarıyla savundu. Bu çalışmaya Fransa'da 1911 yılında toplanan Kredi Kooperatifleri Kurultayı'nda yüksek deger verildi. Tezin bir bölümü daha sonra Roma Uluslararası Tarım Enstitüsü'nce yayınlanmıştır.

Paris, o sırada Türk devrimci sürgünlerinin merkeziydi. Üyeleri *Jön Türk* diye adlandırılan burjuva-derebeyi, ulusçu "İttihat ve Terakki" Partisi'nin Merkez Komitesi uzun süre bu şehirde yerleşmişti.

1907'te Paris'te, Sultan Abdülhamit'in despotik rejimine karşı savaşan parti ve kümelerin temsilcilerini birleştiren bir kurultay toplandı. Yine bu şehirde Jön Türkler'in bazı gazeteleri yayınlanmaktaydı.

Suphi, Jön Türkler'in dar çerçeve içinde kalan görüşleriyle yetinmiyordu. İlgisini gitgide sosyalist ögretiye yöneltti. Paris'te sosyalist literatürü yakından tanıma olanagı buldu ve II. Enternasyonal'in Uluslararası Sosyalist Bürosu üyeleriyle ilişkiler kurdu. Emperyalizmin, sömürgeciligin ve savaşın düşmanı seçkin devrimci Jean Jaures'le sık sık görüşüyordu. Bu karşılaşmalar onda derin izler bıraktı. Sonradan Komintern'in I. Kurultayı'nda Suphi şöyle demiştir: "*Jaures'in dostları onun başlattıgı kavgayı hiçbir zaman bırakmadılar; ve şimdi burada, Rusya'da, Türk devrim ocagını örgütlediler.*"

Fransa'da bulundugu sırada Suphi, *Tanin* Gazetesi'nde çalışmaktaydı. Muhabir olarak gönderdigi haberler ve makaleleri genel olarak işçi sınıfı ve sendikal hareket üstünedir. Fransız proletaryasının hayatını ve savaşını tanımış olmak, genç Suphi'nin sosyalist dünya görüşünün oluşmasına yardım etmiştir.

Suphi Fransa'da iken, 1908 yılında Türkiye'de *Jön Türk Devrimi* diye adlandırılan ve ülkede anayasal monarşi rejimi kuran burjuva devrimi gerçekleşti. Fakat ülke yine eskisi gibi ekonomik ve siyasal bakımdan emperyalist devletlere tam bagımlılık içinde kalmış ve emekçilerin durumu hiç de düzelmemişti. İşçiler, kendi hayati çıkarları için kavgaya giriştiler. Birkaç yıl süresince, İstanbul'da demiryolu, tütün, debbag, basımevi v.b. işçilerinin grevleri birbirini izledi. 1911 yılında İstanbul ve İzmir'de Fransız-İngiliz *Reji* Tütün Kumpanyası işçilerinin büyük grevleri patlak verdi.Grev başkentte 40, İzmir'de 20 gün sürdü. İşçiler istediklerini elde edemediler. Fakat onların kavgaları genç Türk proletaryasının kararlılıgını ve dayanışmasını gösteriyordu.

Aynı yıllarda ilk sosyalist örgütler kurulmaya başlandı. 1909 yılında İstanbul ve İzmir'de yeraltı kümeleri oluştu ve 1912'de İzmir'de toplanan Türk Sosyalistleri Kurultayı'nca Osmanlı Sosyalist Partisi'nin kurulması kararı alındı.Bu parti II. Enternasyonal'e girdi. Parti sosyalist literatürün yayınına girişti ve türkçe, yunanca, bulgarca ve ibranice gazeteler yayınladı. Sendikalarla sıkı baglar kurdu. Meclis seçimlerine

katılan parti temsilcileri birkaç sandalye elde ettiler. Parti İş Kanunu'na ilişkin bir kanun tasarısı getirdi.

Yurda dönen Suphi, İstanbul Yüksek Ticaret ve Tarım Enstitüsü'nde ekonomi politik dersi vermege başladı. 1912 yılında "*Milli Anayasacılar*"° adıyla bir topluluk kurdu ve "*İfham*" Gazetesi'ni çıkarmaya başladı. Bu gazetenin sayfalarında, emekçilerin umutlarını boşa çıkaran Jön Türk hükümetlerinin gerçek yüzünü gösterdi ve hükümetin savaş serüvenlerini, emekçilere birçok acılar getiren Balkan Savaşları'nı cesaretle protesto etti.

Hükümet Suphi'ye, yigitçe savaşını, onu bir yıl sonra asılsız bir suçlamayla tutuklayarak ve 15 yıl hükümle Sinop'a sürerek ödetti. Suphi, 1914 yılı başında Sinop'tan deniz yoluyla Rusya'ya kaçmayı başardı.

I. Dünya Savaşı başladığında Mustafa Suphi Batum'daydı. Düşman bir devletin yurttaşı olarak tutuklandı ve Kaluga'ya, sonra da binlerce Türk savaş tutsagıyla birlikte Ural'a gönderildi. Yurttaşlarıyla birlikte Ural fabrikalarında çalışan Suphi, bir küme arkadaşıyla, askeri üniforma altındaki bu cahil ve ezilmiş işçi ve köylüler arasında propaganda çalışmasına girişti ve onlara olayların içyüzünü, ülkede emekçilerin agır durumlarının nedenlerini anlattı. Suphi ve arkadaşları, gizli bolşevik örgütlerle ilişki kurarak onlardan sosyalist yayın elde ettiler.

°) *Milli Meşrutiyet Fırkası (ç.)*

Bolşeviklerin yardımı, Suphi'nin çalışmasını daha belirgin bir amaca yönelttigi ve daha etkili kıldıgı gibi, Türk devrimcilerinin gelecek yolunu da parlak bir ışıkla aydınlattı. Burada, Ural'da gizli devrimci çalışmanın agır koşullarında ve Çar jandarmasının sürekli gözetimi altında, Mustafa Suphi 1915 yılında Rus Sosyal Demokrat Partisi Bolşevik kanadına üye yazıldı. Gizli devrimci çalışmanın ve Rus işçileriyle ilişkinin sonucunda Suphi, ateşli bir profesyonel devrimci, leninist, inançlı bir enternasyonalist olmaktadır. Sonradan Suphi'nin kendisi de özellikle Rusya'da, Ural'da Rus işçileriyle birlikte çalışarak Türk savaş tutsaklarının gerçek devrimci bir ruh edindigini, proletarya dayanışmasını pratik içinde ögrendiklerini belirtmiştir.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, Türk savaş tutsaklarının ve tutuklularının, bu arada Mustafa Suphi'nin durumunu da kökünden degiştirdi. Suphi devrimin ilk gününden itibaren. Ekim'in zaferini savunmaya fiilen katıldı. Onun bir yandan enternasyonalist devrimci, öte yandan büyük bir yurtsever olarak seçkin nitelikleri, bu dönemde ayrı bir güçle kendini gösterdi.

Dönemin son derece agır ve karışık koşullarında Mustafa Suphi, seçkin bir sebat ve ısrarla ana amacını gerçekleştirmeye girişmektedir. Bu amaç, çürümüş sultan rejimine karşı savaşacak ve Rusya'da devrimi koruyacak bir Türk devrimci örgütü yaratmaktır.

Geniş bir aydınlatıcı çalışma ve bütün sosyalistlerin birleştirilmesi zorunlulugu, türkçe bir komünist gazete yayınlanmasını gerektiriyor-

du. Mustafa Suphi, 1918 yılında *Yeni Dünya* adıyla bu gazeteyi yayınlamaya başladı. Yeni Dünya türk devrimcilerinin mücadele organı oldu. Bu gazetenin yayınlanması, Mustafa Suphi'nin büyük çabalarıyla gerçekleşmiştir.

Yeni Dünya'nın yöneticisi olarak Suphi, 1918 Haziranı'nda, Kazan'da, Türk Savaş Tutsakları Sosyalist Örgütleri Temsilcileri Kurultayını topladı. Bu kurultayda "*Rus devrimci proletaryasıyla omuz omuza, saptanmış amaca gitmek*" kararı alındı. Kararda, "*bütün yoldaşlarımız, ellerindeki her türlü araçla Sovyet iktidarını desteklemekle yükümlüdür,*" deniliyordu.

Suphi, 1918 Temmuz'unda Moskova'da toplanan Türk Sol Sosyalistleri İlk Kurultayı'nın da örgütçüsü ve yöneticisidir. Bu kurultayda tek bir örgüt olarak birleşen kümeler, gelecekteki Türk Komünist Partisi'nin kurucu üyelerinden biri olacaktır. Suphi, bu birleşik sosyalist örgütün başkanı seçilmişti. Yine o, Astrahan, Saratov, Kazan, Samara ve Riyazan'da oluşan Türk savaş tutsakları birliklerini de yönetmekteydi.

Yeni Dünya'nın yürüttügü güçlü propaganda ve Rusya'daki Türk sosyalistlerinin eylemleri, Sultan hükümetini son derece tedirgin ediyordu. Bu hükümet protesto üstüne protesto gönderiyor,Suphi ve eylem arkadaşlarının Türkiye'ye geri verilmesini istiyordu.

Suphi aynı yogun eylemi Dogu Halkları Komünist Örgütleri Merkez Bürosu'nda da göstermekte idi. Marksist kuramı derinligine kavrayan, ulus-

lararası hukuk, Dogu ve Batı felsefel ögretileri alanlarında muazzam bilgi sahibi olan, birkaç yabancı dili mükemmelen bilen,çeşitli Asya halkları geniş emekçi yıgınlarının düşünce, özlem ve umutlarını tanıyan Suphi, kısa sürede çok güç koşullarda, dogu dillerinde yayın çalışmasını gerçekleştirdi. Birçok bildiri, gazete ve dergiler için makaleler yazdı. Önemli siyasal metinlerin ve marksizm-leninizm temel yapıtlarının türkçeye çevrilmesini örgütledi. *Komünist Partisi Manifestosu* ve Lenin'in *Rusya ve Dogu'nun Bütün Müslüman Emekçilerine* ve RSFSR Dışişleri Halk Komiseri'nden *Türkiye'nin işçi ve köylülerine* mesajları da bu sırada türkçeye çevrildi. Çevirilerin birçogunu Suphi'nin kendisi yaptı. Türkçeye çevrilen bu kitap, broşür ve makalelerle, Türkiye Komünist Partisi'nin kurulması, tüzük ve programının hazırlanmasına yardımla birlikte, emekçiler arasında uyarıcı çalışma amaçlanıyordu. Çevirilerin dilinin aydın ve anlaşılır olmasına ve bunların Türkiye'de yayılmasına büyük önem veriliyordu.

Dogu Halkları Komünist Örgütleri Merkez Bürosu'nun çalışmaları üstüne 1919 yılı Mart ayında yayınladıgı bilançoda Mustafa Suphi, bir yıl içinde, çeşitli dillerde, 6 milyon nüshadan çok gazete, broşür ve bildiri yayınlandıgını belirtmektedir.

Aynı yazısında Mustafa Suphi şöyle söylüyordu: "*Dogu, dünya emperyalizminin cephe gerisi ve besin kaynagıdır. Eger Dogu kalkar ve elini sosyalist batıya uzatırsa, emperyalizm kuşatılmış olur ve o zaman dünya sosyalizminin zafer saati*

çalar. Merkez Komitesi, özellikle bunun için Dogu halklarının uyandırılmasını kendine temel görev edinmiştir. Özellikle bunun için sesimi yükseltiyorum: Yaşasın ezilen Dogu halklarının,Rusya ve Avrupa sosyalist işçileriyle devrimci birligi!"

Mustafa Suphi, Komintern'in I. Kurultayı'nda büyük bir söylev verdi. Söylevinde, Rusya'da bulunan Türk işçi ve köylü temsilcilerinin "kapitalle savaşa girmeye karar verdiklerini" belirterek "Eger Fransız-İngiliz kapitalizminin başı Avrupa'daysa, işkembelerinin Asya'nın bereketli topraklarında oldugunu herkes bilir. Bizim, Türk sosyalistlerinin başlıca ve ilk görevleri, Doguda kapitalizmin köklerini sökmektir," dedi.

Türk devrimcileri, Ekim devriminin muazzam uluslararası önemini iyi kavramışlardı. Mustafa Suphi, Sovyet egemenliginin "bütün ezilen halklara ve sınıflara büyük bir kurtuluş umudu verdigini" söylüyor, bütün güçleriyle Ekim Devrimi'ni savunmayı kendine görev biliyordu. Suphi,Türk savaş tutsakları arasında büyük mitingler düzenliyor, Sovyet egemenliginin anlam ve önemini açıklıyor, Beyaz Orduculara ve müdahalecilere karşı savaşacak gönüllü birlikler örgütlüyordu. Bir çok öteki halkların temsilcileri gibi, Türk gönüllüleri de, elde silah, Ekim Devrimi'ni savundular. Suphi'nin Sovyet Rusya bölgelerinde, Müslüman halk arasında eylemleri de büyük önem taşır.

1919 yılı yazında Komintern'in Güney Bürosu'nda görevlendirilen Suphi, başlıca Odesa ve Kı-

rım'da çalıştı. Bölge halkı ve İstanbul ve Anadolu'dan Kırım'a gelen Türkler arasında marksizm -leninizm ülküsünü yayıyor, komünist hücreler, Sovyet egemenliginin savunulması için gönüllü birlikler örgütlüyordu. *Yeni Dünya,* Suphi'nin yönetiminde yayınını bu kez Simferopol'de devam ettirmektedir.

Suphi'nin Kırım'daki çalışması büyük yarar sagladı. Örnegin Sovyet gazetesi *Ulusların Hayatı*'nın 25 Mayıs 1919 tarihli sayısında şu haber veriliyordu: "İstanbul'dan Yalta'ya gelen 100 denizci, Bolşeviklerin temsilcisi olarak Suphi'nin söylevini büyük coşkuyla dinlediler. Denizciler, Türk halkı arasında Bolşevizmin büyük bir popularizm kazandıgını belirttiler." Bu sırada Suphi, İtilaf devletlerinin işgaline karşı Türkiye'de partizan hareketinin güçlendirilmesini, Türk komünistleri, sosyalistleri ve bütün yurtseverlerin en önemli görevi saymaktadır. Rusya'da bulunan bir çok Türk komünisti, savaşa katılmak için anayurda gitmeye can atıyorlardı. Suphi her türlü yardımı gösteriyor, onları sosyalist yayınla donatıyor, İngiliz işgali altındaki İstanbul'a ve müdahalecilerin zaptettigi Anadolu şehirlerine girmelerini saglıyordu.

Komünistler,müdahalecilere karşı savaşçıların ilk saflarında yeralmaktaydı. 1920 yılı Mayıs ayında Türk komünistlerinin kurmayı başardıkları partizan birlikleri, işgalci ordulara karşı başarıyla savaştılar. Komünistlerin İstanbulda müdahaleci ordular arasında giriştigi büyük uyarıcı çalışma, İngilizleri savaş birliklerinden birini şehirden çıkarmak ve yeniden örgütlemek zo-

runda bıraktı. Bütün sosyalist ve komünist küme ve örgütlerin birleşik eylemi o dönem Türk sosyalistlerinin önemli bir başarısıdır.

Mustafa Suphi Kırım'da, yerli halkın yanısıra Türk, Romen ve Bulgarların da katıldıgı Dogu Enternasyonal Birligi'ni örgütledi. Bu birlik, Beyaz Orducu General Slaşçev'in kuvvetleri karşısında başarıyla savaştı.

1919 Agustosunda Denikin'in Rusya'nın güneyine asker çıkarmasından sonra, Mustafa Suphi, Komintern'i, Güney Bürosu'nda çalışan Türk,Bulgar, Yunan ve Romen komünistleriyle birlikte, kuzeye dogru yürüyen efsanevi 12. Ordu'ya katıldı. Arşivde saklanan mektubunda Suphi, bu ordunun kahramanlıklarını ayrıntılı olarak anlatmaktadır. "Sagdan Makno ve Denikin, soldan Romenler ve Zelyoni, önden Petlyura, arkadan yine Makno ve Denikin ve bir başka alçak." Durum çok çetindi ve savaşlar ardsız arasız sürmekteydi. Sefere katılanlar, özellikle komünistler büyük kahramanlık ve direşkenlik gösteriyorlardı. Suphi mektubunda, yabancı ülkelerden komünistlerin -Komintern işçilerinin- yigitligini belirterek, bunların "içlerinde yaşlılar da olmak üzere, elde silah, Kızılordu'yla birlikte yürüdüklerini, savaşçılarla aynı kazandan yediklerini ve nerede tehlike büyükse oraya atılmaya hazır olduklarını yazmaktadır.

Çeşitli halklardan gelen Kızılordu savaşçılarının kardeşçe dayanışması, Suphi'yi çok etkilemişti: "Bütün yanlardan çevrilen ordunun saflarında kardeşlik ve birlik duygusu güçlendi,"diye yazmaktadır. Suphi mektubunu Kızılordu'nun kah-

ramanca eylemine övgüyle ve "Rus devrimcilerinin en güç koşullarda bile amaçlarına varacaklarına" olan inançla bitirmektedir. Bu sıralarda İngiliz istihbarat servisleri Mustafa Suphi'yi yakalamak ve ortadan kaldırmak için her çareye başvurmaktadırlar. Bunu başaramayınca, İngiliz ajanları, Türk devrimcisinin öldüğü haberini yaydılar. Aynı mektubunda Suphi, bu söylentileri de yalanlamaktadır. 12. Ordu'nun kuşatmayı yarışından sonra Suphi Moskova'ya geldi ve Komintern'deki çalışmasına devam etti.

Suphi, aynızamanda, yurda dönmeye de hazırlanıyordu. Türk halkının ulusal kurtuluş savaşı büyük bir boyut kazanmıştı. Harekete gelen halk yığınları, Rusya halklarının devrimci mücadelesinin de etkisiyle, sömürü ve baskının her biçiminden kurtulmak zorunluluğunu kavramışlardı.

Ulusların Hayatı'nda, Türkiye'de Sovyetler Birligi'ne olan sempatinin arttığını ifade eden mektuplar yayınlandı. Bunlardan birinde şöyle deniliyordu: "Burada, Anadolu'da, Rusya'daki harekete ve Lenin adına büyük bir ilgi duymaktayız. Türk işçilerinin toplumsal devrimini Türkiye'nin tek kurtuluşu olarak görüyoruz." Yine bir başka mektupta ise şöyle denilmektedir:"Herkes,devrimci, yeni Rusya'nın dostluguna inanıyor. Herkes, Rus Sovyet Cumhuriyeti'ni, Avrupa'nın aşagıladıgı ve soydugu Türk halkının tek savunucusu olarak görüyor."

1920 Nisan'ında Mustafa Kemal başkanlıgında kurulan burjuva-toprak sahibi hükümeti, partizan birliklerini denetim altında tutmak, kurtuluş

hareketinin başına geçmek ve bu hareketi sadece yabancı müdahaleciye karşı savaşın sınırları içinde tutmak için çabalarını artırdı: Mustafa Suphi, Türk ulusal burjuvazisinin ikili, çelişkili politikasını açıga çıkardı; işçi ve köylü kitlelerine tek dogru yolun bütün dünya proletaryasının ezenlere karşı birleşmesi oldugunu gösterdi.

Suphi, Türkiye'de yeni toplumun kurulabilecegine içtenlikle inanıyordu. 1920 Temmuz'unda *Yeni Dünya*'da şunları yazmaktadır: "Bugün Avrupa ve İstanbul'un satılık ajanlarıyla eşit olmayan bir savaşta kanlarını akıtan işçi, köylü ve asker yoldaşlarımız, bu kardeşi kardeşe kırdıran savaştan sonra yeni egemenligin yine eski kan içicilerin, melun paşaların ve agaların eline geçmesinden memnun olacaklar mı?Yine haksız, hukuksuz kalmayı isteyecekler mi? Şüphesiz ki, hayır... Yeni egemenlik, aşagıdan, hayatın içerilerinden, dövüşen emekçi halkın katılmasıyla kurulmalıdır. Böyle bir egemenlik ancak kararlı mücadeleyle yaratılabilir, ancak böyle bir halk egemenligi, zalimlere karşı savaşta başarı kazanabilir. Biz, Türk işçi, köylü ve askerlerinin gerek böyle bir mücadeleye, gerek örgütlenmeye yeteneklerinden kuşku duymuyor ve bunun için diyoruz ki: *Yaşasın Türk işçi, köylü ve askerlerinin iktidarı!*"

Türkiye için bu gerçekten çok güç anda Mustafa Suphi, yurda dönmeye can atıyordu. Halk yıgınlarıyla birlikte olmak, savaşa bizzat katılmak istiyordu. Fakat yolları, beyaz orducuların, Gürcü, Ermeni ve Azerbeycan burjuva ulusçu-

larının orduları ve çeteleri kesmişti. En kolayı Türkiye'ye Afganistan ve İran yoluyla geçmekti. Suphi bu amaçla Türkistan'a gitti. Burada, Türkistan Cephesi Politbürosu'nda çalışarak, Orta Asya'da Sovyet egemenliginin saglamlaşması için yardım etti. Burada da, her yerde oldugu gibi, yogun bir eylem içindeydi. Taşkent'te *Yeni Dünya* Gazetesi'ni yayınlamaya koyuldu, gönüllü Kızılordu kümeleri kurdu, mitinglerde konuştu, Bolşevik Partisi Ülke Komitesi Enternasyonal Propaganda Bürosu'nu yönetti.

1920 yılı 28 Nisan'ında ayaklanan Baku işçileri müsavat hükümetini devirerek Azerbeycan'da Sovyet egemenligini ilan ettiler. Baku'nun kurtuluşuna Türk gönüllüleri de etkin olarak katıldılar. Suphi, Mayıs ayında Baku'ya geldi. Ateşli devrimcinin hayatında yeni bir eylem dönemi başlamaktadır. Bu dönemin en önemli olayı, Türkiye Komünist Partisi Kuruluş Kurultayı'dır. Kurultay'ın çagırılışında ve Türkiye Komünist Partisi'nin örgütlenmesinde Suphi'nin rolü gerçekten büyüktür. Komünist Partisi, İstanbul, Ankara ve Baku olmak üzere üç kümeden oluşmuştur.

Bunların en güçlüsü, 1919 yılında dogan İstanbul kümesidir. Bu küme, en güç yeraltı koşullarında, Türk devrimci işçi hareketine öncülük etmişti. Bir kaç gazete ve dergi yayınlıyor, yabancı işgalcilere karşı etkin olarak savaşıyor, büyük sendikaları yönetiyordu. İstanbul komünist örgütü, Türkiye Komünist Partisi'nin temel çekirdegi oldu.

Anadolu'da, ulusal kurtuluş hareketinin en kızgın oldugu sırada birkaç komünist küme vardı.

Bunlar Ankara, İzmir, Zonguldak, Eskişehir, Samsun, Adana, Konya, Trabzon ve Erzurumda'ydı. Bu örgütler, İstanbul kümesiyle ve Rusya'daki Türk komünistleriyle ilişkideydi. Suphi, üye sayısı, eylemi ve etkisi hızla güçlenen Ankara kümesine özel bir önem veriyordu.Ankara komünistleri, hükümetin 1920 sonbaharında kurdurdugu provokasyon "Komünist Partisi'ne karşı yılmadan mücadele ediyorlardı. Bu "parti", halkın davası için fedakarca dövüşenlere uygulanan provokasyon, kovuşturma ve kovalama zincirinin halkalarından biriydi.

Türk komünistlerinin Baku kümesini, yukarıda sözünü ettigimiz 1918 Temmuz'u Türk sosyalistleri Kurultayı'yla dogan birleşik sosyalist örgütün üyeleri oluşturuyordu.

Böylelikle, Türkiye Komünist Partisi'nin Rusya'da dogdugu üstüne Türk gericilerinin iddialarının, gerçekligin nasıl bilinçli bir tahrifi oldugunu görmekteyiz. Şanlı Türkiye Komünist Partisi, Türkiye işçi sınıfının, köy emekçilerinin, Türkiye aydınlarının en bilinçli kesiminin çocugu ve en iyi kısmıdır. TKP'nin temel çekirdegi, ulusal ve toplumsal kurtuluşu için savaşa giren geniş emekçi yıgınları arasında bizzat Türkiye'de oluşmuştur.

Baku'ya gelir gelmez Mustafa Suphi kendisini, birleşik bir Türkiye Komünist Partisi kurma görevine adadı. Bu amaçla, *Yeni Dünya* Gazetesi'ni Baku'da yayınlamaga başladı, İstanbul ve Anadolu komünistleri arasındaki bagı pekiştirdi, "*proletarya davasından elinizi çekin!*" sloganını ata-

rak sahte "Komünist Partisi"nin içyüzünü açıga çıkardı.

Bu dönemde, bir an önce ve dogrulukla çözülmesi gereken yıgınla sorun vardı. Komünistlerin Türk sol sosyalistleriyle karşılıklı ilişkilerinin saptanması sorununun açıklıga kavuşturulması devrimcilerin Türkiye ulusal kurtuluş hareketiyle ve Kemalistlerle olan ilişkilerinin belirlenmesi, partinin program ve tüzügünün hazırlanması, partinin pratik görevlerinin belirtilmesi, Türk dilinde komünist literatürün yayınlanması çalışmasının genişletilmesi, v.b. zorunluydu. Bu dönemde Suphi'nin seçkin ve örgütçü yetenekleri, yurtseverligi ve devrime baglılıgı, büyük görkemle yansır. O, kısa denilebilecek bir sürede muazzam bir hazırlık çalışmasını başardı.

Türk komünistleri, ilk (kuruluş) kurultaylarını, Türkiye'de yapmak istiyorlardı. Fakat, Ankara Hükümeti buna izin vermedi. Ortaya çıkan bu yeni durumda Kurultay'ın Baku'da toplanmasına karar verildi. Kurultay çalışması 10 Eylül 1920' de başladı. 15 komünist örgütün ve İstanbul, Anadolu ve Baku kümelerinin temsilcilerinden oluşan asli ve istişari oylarla 74 delege Kurultay' a katıldı. Bu delegelerden 51'i İstanbul ve Anadolu'dan gelenlerdi. Kurultay Başkanı, M. Suphi idi. Gündem, komünist örgütleri geçici merkez komitesi eyleminin bilançosu;günün sorunlarının, ulusal ve sömürge sorunlarının, köylü sorununun tartışılması; program ve tüzügün kabulü; parti merkez komitesinin seçimi v.b. idi.

Parlak açış söylevinde Suphi, Büyük Ekim Devrimi'nin Türkiye devrim hareketinin gelişmesin -

deki muazzam önemini belirtti. Suphi, söylevinde "Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluşu sadece Türkiye için degil, bütün Dogu için büyük bir önem taşıyacaktır" dedi. Türkiye Komünist Partisi'nin ilk Kurultay kararlarında düşman üstünde zafer kazanmak için komünist hareketin saflarının birliginin gerektigi belirtilmekteydi.

"Dünyanın bütün komünist hareketlerinin tek bir merkeze baglanması zorunludur." Türk komünistleri bütün güçlerin birleşme merkezi ve bütün ezilen insanlıgın umudu olarak Rusya Komünist Partisi'ni görmekteydiler.

Kurultay Türkiye'deki ulusal kurtuluş savaşının desteklenmesı konusunda oybirligiyle karar aldı. Bununla birlikte, Türk komünistleri, emekçilerin temel sınıfsal çıkarlarını bütün açıklıgıyla ortaya koydular. Kurultay karar metninde, "Türkiye Komünist Partisi, ülkede emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşının derinleşmesine çaba gösterecek, ve bu hareketin desteklenmesi - nin yanısıra, emekçilerin egemenliginin kurulmasına çalışacaktır," deniliyordu.

Kurultay'ca hazırlanan ve emekçilere dagıtılan "Türkiye İşçilerine" adlı bildiride emperyalizme ve sömürücülere karşı bütün yurtseverlerin tek bir cephede birleşmesi zorunlulugu belirtiliyordu.

Sultan iktidarının yıkılması ve cumhuriyetin kurulması; genel, tek dereceli, özgür ve gizli oylu seçim sisteminin getirilmesi; toprak reformu v.b. gibi taleplerin yanısıra, Kurultay, grev

ve toplu sözleşme hakkı, yaşlılık, işsizlik, annelik sigortası, haftalık tatil günü gibi somut ekonomik ve siyasal talepler de ileri sürüyordu.

Tarım sorununu görüşen Kurultay delegeleri, köylülerin hakkının korunması, aga, derebeyi ve tefecinin elinde bulunan toprak, iş hayvanı ve tohum üzerinde denetim kurulması, kanunsuz olarak elde edilmiş zenginliklerin köy emekçilerine parasız olarak dagıtılması için köylerde köylü komiteleri kurulması kararına vardılar.

Türkiye Komünist Partisi ilk kurultayınca bütün Türk komünistlerini birleştiren partinin kuruldugu ilan edildi, Merkez Komitesi ve TKP Teftiş Komisyonu seçildi. Suphi oybirligiyle parti başkanlıgına, İstanbul komünistlerinin yöneticisi Ethem Nejat genel sekreterlige seçildiler.

Rus Komünist Partisi (Bolşevik) Merkez Komitesi'ne ve Komintern Yürütme Komitesi'ne selam mesajları coşkuyla kabul edildi. Komintern'e gönderilen mesajda özetle şöyle denilmekteydi:

"Türk komünist örgütlerinin ilk kurultayı, Türk işçi ve köylülerinin örgütlü bir birlik olarak dünya proletarya ailesine girdigini ve Dogu'da toplumsal devrim için gerçek olanaklarla yeni bir yol açıldıgını göstermektedir. III. Enternasyonal'in şanlı sancagı altında olgunlaşan Türk komünist örgütleri, bugün Türkiye sömürülen yıgınlarının güçlü partisi olmuştur ve toplumsal devrimin zaferine giden yolda en büyük fedakarlıklara hazırdır."

Kurultay, partinin örgütlenmesi işinde Mustafa Suphi'nin olaganüstü çalışmasını degerlendirerek ona teşekkürlerini bildirdi. Delegelerden birinin konuşması, Suphi'ye gösterilen sevgi ve saygıya tanıklık etmektedir: "Türk işçileri ve onların yöneticileri arasında devrimci ülkülerin yayılmasını ve onların sarsılmazlıgını Suphi arkadaşın eylemine borçluyuz. Kanıma göre, Mustafa Suphi, bizim için, Lenin'in Rusya için taşıdıgı degeri taşımaktadır."

Bu sözler alkışlarla karşılanmıştı. Devrim düşmanlarının emekçileri aldatmak için Suphi'nin öldügü söylentisini yaydıkları da bu Kurultay'da ayrıca belirtilmiştir.

Kurultay'ın son oturumunda Mustafa Suphi, muazzam ilgi uyandıran büyük bir söylev verdi:

"Zaman oldu ki, karşımıza çıkan kara fikirli mürteciler, Türkiye'de amele ve rençper sınıfı mevcut olmadıgını...söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise, bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum,Ankara ve Eskişehir'de vücuda gelen amele ve rençper teşkilatları seslerini yükselterek gösterdiler ki, Türkiye'de amele ve rençper namı altında inkılapçı mühim bir sınıf yaşıyor.

"...Türkiye'de komünist teşkilatı olamaz, dediler; fakat Türkiye'nin muhtelif şehirlerinden gelen komünist vekiller bunun aksini ispat ettiler; Türkiye'de amele ve rençper komünist teşkilatı gittikçe genişliyor ve kuvvet kespediyor.

"...Memleketimizde her türlü derece ve sınıf ahit ve yalanlarının yerinden oynadıgı böyle bir

devirde, böyle bir devr-i buhranda işçi halkın mukadderatını kendi eline alarak iş görmesi bir zaruret haline giriyor. Bu işte dogru yolu göstermek vazifesi Komünist Fırkasının uhdesine düşmektedir. Komünist Fırkası için memlekete musallat olan harici düşmanları kovmak nasıl bir vazifeyse, dahilde halk sırtından geçinen yagmacı tufeyli sınıfları da hazıryiyicilik halinden çıkarıp yumruk altında işletmek de o derece esaslı bir vazifedir. Bu iki cihetin temini iledir ki, Komünist Fırkası mazlum amele ve rençper halka karşı hizmetini ifa etmiş ve ortadan sınıflar farkı kalkarak heyet-i içtimaiye, adalet-i hakikiyeye nail olmuş olacaktır."

Türkiye Komünist Partisi'nin I. Kurultayı kararları, Türk komünistlerine can kattı, emekçilerin özgürlük ve devrim mücadelesine yeni güçler aşıladı. Türk yurtseverleri, emperyalistlerle savaşta, gözle görülür başarılar kazandılar. Fakat Türkiye burjuva-derebeyi hükümeti, işçi ve köylüler üzerinde baskıyı artırıyor, işçi ve komunist hareketi bölmek ve bogmak için bütün araçlara başvuruyordu. Gericilik aynızamanda halkın geri kalmış tabakaları arasında din ve ulusçuluk fetişizmi aşılamak için elinden geleni ardına koymuyordu.

Bu koşullarda Suphi yurtta olmayı mutlak bir zorunluluk sayıyordu. Onun bu kararında Mustafa Kemal'in mektubu da, bir ölçüde rol oynamıştır. Mustafa Kemal, Komünist Partisi'nin Büyük Millet Meclisi'ne bir delegasyon göndermesini ve yeni hükümetle devamlı bir bag kurularak ona "gerçek ve maddi yardımda bulunulmasını" öneriyordu. Bu-

nunla birlekte, Türkiye Komünist Partisi'nin etkisinin gelişmesinden açıkça korkarak, Kemal şöyle yazıyordu: "Ulusun birligini ve direnme gücünü kıracak zamansız ve gereksiz çıkışlardan kaçınılmalıdır."

Gerçekler, burjuva-derebeyi hükümetinin komünistlere baskı politikası uyguladıgını gösteriyordu. Bu nedenle Suphi, Türkiye'de kendisini zor deneylerin, kovalama, kovuşturma beklediginin, hapsinin, hatta ölümünün söz konusu olgunun farkındaydı. Fakat hiçbir şey yigit devrimcinin ve arkadaşlarının kararını degiştiremedi.

Suphi, Baku'dan, müdahalecilere karşı savaşta dogrudan dogruya yeralmaya can atan gönüllüler alayının, Türk komünistlerinin başında yola çıktı. Fakat alay bu sırada yolların kesilmiş oldugu Azerbeycan'dan Türkiye'ye ulaşamadı. O zaman Suphi, aralarında TKP Merkez Komitesi üyeleri Hilmi oglu Hakkı, Ethem Nejat, Nazmi ve İsmail Çitoglu'nun bulundugu en yakın ondört mücadele arkadaşıyla Ankara'ya gitmeye karar verdi.

Komünist kümenin Anadolu'ya gelişinin doguracagı sonuçlar Ankara Hükümeti'ni telaşa düşürdü. Dogu Ordusu Komutanı Kazım Karabekir'e "Suphi'nin Ankara'ya bırakılmaması ve duruma göre davranılması" emri verildi. Azgın gerici Karabekir, amirlerinin gösterdigi hedefi çok iyi anladı. Türk komünistlerinin yoluna akla gelebilecek her türlü engel çıkarıldı, fakat Suphi ve arkadaşları yollarına devam ettiler. 28 Ocak 1921 akşamı Trabzon'a vardılar. Jandarmalar, onları bekliyordu. Türk komünistlerinin silahları alındı,

elleri kelepçelendi ve dövüldüler. Daha sonra, önceden hazırlanmış bir motorlu sandala bindirildiler ve sandal hemen açıldı. Az sonra kiralık kaatillerle dolu bir başka sandal, denize açıldı. Mustafa Suphi ve kavga arkadaşları, süngülenerek denize atıldılar. Bunu limana dönen sandalların tayfaları anlattılar. Yerli halk,karaya vuran parçalanmış cesetleri gördü.

Büyük devrimci, Türk halkının gururu olan kişi, böyle öldü. Fakat Mustafa Suphi'yi öldürmekle düşmanlar, onun hayatını adadığı davayı, ve yarattığı partiyi, Türk komünistlerinin partisini yokedemediler. Bu parti, yaşamakta ve savaşmaktadır. Mustafa Suphi'nin söylediği gibi, *"Ne hapis, ne zından, ne kan, ne ateş halkı durduramaz. Ulusal kurtuluş ve demokrasi hareketini durduramaz."*

Mustafa
Suphi
diyor ki

MUSTAFA SUPHİ
DİYOR Kİ

Kitabın bu ikinci bölümünde yeralan Mustafa Suphi'nin makale ve söylevleri, Moskova'da 1923 yılında "Kızıl Şark" Matbaası'nda, "Karadeniz Kıyılarında Parçalanan Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının İkinci Yıldönümleri" dolayısıyla,

BÜTÜN DÜNYA İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ
28-29 KANUNUSANİ 1921

adı altında basılan kitaptan alınmıştır. Arap harfleriyle dizilmiş bulunan kitap, Moskova'da Lenin Kütüphanesi'nde 3v 15-11-134 dizi numarasıyla kayıtlıdır.

1918 Senesinde Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Kongresi'nde Yoldaş Mustafa Suphi'nin Nutku

Aziz yoldaşlar,

Beni şu konferansa reis intihabınızdan dolayı büyük teşekkürler ederim. İtimadınıza teşekkürüm resmi degil, pek samimi mahiyettedir. Ben bu içtimaınızı büyük bir kıymeti tarihiye telakki ediyorum. Çünkü fikrimce bu teşkil ettiginiz heyet tarihte Türk halkının tesiratını hakikaten arz ve temsil eden ilk teşkilattır.

Bugünkü heyetimiz içinde öteden beri tüm inkılap teşkilatlarında oldugu gibi, yalnız münevver ve mütefekkir kimselerin degil, belki dogrudan dogruya zulme ve itisafa düçar olan halk efradından Türk askeri, Türk köylüsü ve Türk işçisi olarak birçok arkadaşların da bulunuşu inkılap ruhunun Türkiye'de aşagı tabakalara nüfuz ettigini ve Türkiye'de sosyalistligin ütopizm, yani hayalperestlik dervini atlatıp bir devri hakikiye girme istidadında bulundugunu gösterir. Biz bugün Rusya'da, bütün insaniyeti esaretten kurtarmaga çalışan Rusya İnkılabı Azimi'ne yalnız hayat ve edebiyatla degil, belki fiiliyat ve teşkilatla koşulmak üzere bulunmuş oluyoruz.

Biz bugün, insaniyetin şu kan ve ateşle kaynayan muhitinde vaziyet almakla, Türklerin heyeti medeniyeyi içtimaiyedeki hak hayatlarından bir ilim, bir işaret yükseltmiş oluyoruz. Biz bugün Rusya İnkılabı'nın birer mühim amili olan müslüman kuvvelerinin Moskova'daki merkezinde toplanmakla, islam aleminin Enternasyonal vakasına olan nazarını da aşikar meydana koymuş oluyoruz. Bizim bugün tuttugumuz yoldan daha dün Tatarlar yürümege başlamışlardı. Yarın da Araplar, Acemler o selamet şahrahını tutacak ve bütün alemi islamiyet böylece hakiki kardeşlik, hakiki birlik, hakiki azatlık yoluna girmiş olacaktır.

Yaşasın bütün dünyanın müslüman işçi ve köylü halklarını birbirine baglayan Rusya İnkılabı!

Yaşasın kızıl ışıkları insaniyet ufkunda görünmege başlayan Üçüncü Enternasyonal!

Sosyalizm İçin Cidal

Türkiye'nin mazlum işçi ve köylülerine,

1. Ancak sermaye, para tahakkümünün devrilmesi ve yalnız sosyalizm inkılabının bütün cihana yayılması, sana tam ve saglam bir hürriyet verecektir. Sen ancak, sermayedarların, toprak sahiplerinin, paşa ve agaların nüfuz ve tahakkümünü yıktıgın ve bütün kuvvetinle sosyalizm inkılabını kendi memleketinde müdafaa ve neşrettigin takdirde, beynelmilel inkılabın ilerlemesine yardım etmiş olursun.

2. Türk, müslüman, ecnebi, her ne olursa olsun büyük veya küçük sermayedar ve zenginlerle birlik ve ittifak yapma!

3. Beynelmilel cihangirlik ve emperyalizme elinden geldigi kadar karşı dur. Memleketin içinde hiçbir bölük ecnebi askeri kalmasın.

İngiliz ve fransız emperyalistlerine ve onların yardımcısı, yardagı olan Yunan Ordusu'na bir karış verme. Onlara hiçbir demiryolu, hiçbir fabrika, hiçbir liman, iskele terketme. Ecnebi madrabazlarının, senin kanını emen bölüklerin memlekette dolaşmasına karşı dur.

4. Fransa, İngiltere, Amerika emperyalistlerinin yapacagı sulhtan sakın ve bil ki, onların isteyecekleri tazminat ve eski borçlara dair ortaya koyacakları hesaplar, senin belini bükecek ve elinde, avucunda ne varsa, hepsini kaybedecektir.

5. İnkılap düşmanlarıyla uzlaşmaya razı olan ikiyüzlü ihanetlere ve Fransızlar tarafına geçmeyı yahut onlarla beraber diger devletlere karşı "milli muharebe" açmayı kabul ve müdafaa eden riyakar dolandırıcılara el verme. Memleketini yeniden emperyalist muharebesine sokmaktan ve ana topragını yeniden siperlerle, tranşelerle sardırarak bagrını yırtmaktan hazer et. Kendi galibiyetleriyle İngiltere ve Fransa'da inkılabı durdurmaga ve Alman, Macar inkılabını da semeresiz bırakmaga kasteden Lloyd George'lara ve Clemenceau'lara yardım etme.

6. Sermayedarlar, generaller, papazlar ve mutaassıp mollalarla birlikte işçi halka karşı giden ve Rusya İşçi Halk Cumhuriyeti'ni yıkarak onun yerine zenginler, sermayedarlar cumhuriyetini veya daha dogrusu Çarlar devletini kurmak isteyenlerden kaç! Bunlar bütün dünya işçi halkını kesip dogradıktan sonra şimdilik kendilerine meyil gösteren ikiyüzlü sosyalistleri dahi çigneyip geçecek ve sermayedarların, çiftlik agalarının tapındıkları müstebit padişahın, kralın, çarın tahtını ensene bindireceklerdir.

7. Emperyalist hükümetlerin bugün milletimiz ve hukukumuz üzerine taarruz eden ordularına karşı muharebeye kalk! Fransızların parayla satınalarak üzerimize yolladıkları bütün alçak kuvvetlere silah çek!

Fakir işçi halk,

Silahını eline al! Tüfek atmasını biliyorsan, silahını temiz tut. Atmasını bilmiyorsan, gizli talim bölüklerine git, yazıl.

8. Fakir işçi halk!

Elindeki tüfegi yalnız üstümüze yürüyen düşmana degil, cihad ve inkılap meydanından kaçarak halka ihanet edenlere ve sermayedarların, zenginlerin işine faide getirenlere atmaktan çekinme!

9. İnkılap cephesini ve arkadaşlarımızın kendi aralarında verdikleri kardeş sözünü tutmalarını teşvik et ve onlara bu yolda örnek için kendi emniyetli, imanlı arkadaşlarını zalimlere karşı duran müdafaa çetelerine gönder. İnkılapçıların bugün yapacakları iş, gelecekteki Türkiye Kızılordusu'nun kuvvetli temelini kuracaktır.

10. Fakir ve zahmetkâr yoldaş!

İyi bil ki, büyük zenginler, müstebit paşalar ve agaların keselerinde Fransız ve İngilizlerden aldıkları pek çok altınlar vardır. Onlar bu altınla, sana karşı kuvvet hazırlamaga, seni ezmege çalışıyorlar. Fukara halkın işine, onun kur-

dugu ve kuracagı hükümete karşı duranları kurşuna diz. İşçi ve köylü meclislerine karşı her el kaldırana on kurşunla cevap ver.

11. Fakir ve mazlum Türk rençperi! Sabrettigin yetişir! Umum dünya inkılabının arifesindesin. Kendi hakkını alacagın zaman da kalk. Kendini göster. Türkiye'nin zulüm ve kahır içinde yaşayan diger halklarına elini uzat. İşçi ve köylü meclislerini, kendi hükümranlık ve saltanatını kur.

Rusya'da işçi kardeşlerin hükümeti ele aldı. Fakat şunu da bil ki, sen daha galip degilsin. Türkiye'de burjuvazinin, zenginlerin gözleri, fransız, ingiliz kasasından ümidini kesmedi. Düşman son derece şeytan ve kuvvetli.

12. Ey Türkiye'nin mazlum işçi ve köylüleri!

Evvelahir bir şeyi hatırından çıkarma:
Avrupa ve Türkiye'deki bütün sermayedarlar, zenginler, paşalar, agalar, papaz ve mutaassıp mollalar, büyük zabitler Türkiye'de hükmettikçe sermaye ve para esırlıgı ortadan kalkmaz ve işçi köylü halkı kendi devlet ve hakimiyetine nail olamaz.

Haydi eline silahı al. Bütün dünya fakir ve mazlum işçilerinin başladıkları sosyalizm cihadında ileri saflara yollan!

MUSTAFA SUPHİ

I. Türkiye Komünist Fırkası Kongresi'nde Karar Halinde Kabul Edilen Müstemlekat Ve Milletler Hakkındaki Mustafa Suphi Yoldaş'ın Mütalaası

1. Müstemleke bugünkü haliyle istilacılık devri geçiren sınai, mali ve ticari inhisarcılıgın zaruri bir mahsulü oldugu gibi, milli niza' ve kıt'aller de, halihazır şeraiti iktisadiye ve siyasiyeden çıkan birer hailedir.

Heyeti içtimaiyyenin mukadderatı, zenginlige istinad eden sermayedarlardan fütuhatçılık ve yagmakârlıkla ihrazı şöhret ve hükümet eden emaret ve hükümetlerle bunlara satılmış bir avuç sanadid ve memurinden ibaret bir sınıf ekaliyet elinde kaldıkça, bu felaketlere nihayet vermek imkanı yoktur.

2. Burjuvazya esasında kurulan hükümetler, fert ve milletlere ait adalet ve müsavata dair birçok bahislerde bulundukları halde, tarihin bize arzettigi feci hadiseler, hele son Avrupa Harbi'nden sonra kararlaşan Versay Muahedesi'nin maglup ve zayıf millet ve memleketleri kısım kısım ezen ve müstemleke haline getirmege teşebbüs

yolunda meydana çıkan neticeleri pekâlâ gösteriyor ki, adalet ve müsavata ait bu şiarlar, yalancı bir nümayişten başka bir şey degildir.

3. Demek oluyor ki, sermayedarlar, hükümdarlar ve sultanlardan mürekkep hiç hükmündeki bir ekaliyetin, beşerin ekseriyeti azimesini teşkil eden zayıf ve fakir işçi sınıflara zulm ve tagallübü suretinde mütecelli bu cihanşümul durumun izalesi,ancak sınıf farkını ortadan kaldırarak yeryüzünde hakim ve mahkum, zalim fertlerin, millet ve devletlerin hükmünü bırakmayacak bir inkılabı azimin vukuu ve tahakkuku ile hasıl olabilecektir.

4. Bütün dünya amele ve rençperleri arasında hadiş olan bu mahiyetteki içtimai inkılaptan, şimdiye kadar başka devletler ve milletlerin hükmü altında ve müstemleke halinde yaşayan millet ve memleketler amele ve rençper sınıflarının milli ve medeni metalibine karşı hakim vaziyetteki millet proletaryası tarafından fedakarlıkta bulunularak mazlum milletler arasında tenevvür ve temeddüdün inkişafına hadim olacak medeniyetkar, milli müessesata kuvvet vermeli ve busuretle onların da samımi olarak inkılaba müzaheretleri esasları hazırlanmalıdır.

5. Komünist Fırkası, inkılap hareketinin yeni girdıgı gayrimüterakki memleketlerde emperyalizme karşı mevcudiyetini müdafaa eden milli kuvvetlere müzaheretle, bu arada umumiyetle sermayedarlar idaresine karşı sınıfî mübareze hissinin işçi halk içinde derinleşmesine ait müsaadede bulunulmalı ve herhalde teşkilatın istiklalini muhafaza etmelidir.

Tarihi Vazife

Geçen Balkan ve son Avrupa kasaplıklarında bahtsız Anadolu rençperlerinin kanı dökülmesine; çılgınca, merhametsizce o şekilde muharebeye karşı durmuş iken, Mustafa Kemal Paşa'nın takriben bir yıl önce bize, Odessa'da iken bildirdigi kıyamcılıga razı ve taraftar olduk; ve bugün Antanta yagmacıları karşısında büyük bir cephe açan kuvvayımilliye ordularının muvaffakiyetine müzahir oluyoruz. Birbirine zıt gibi gözüken eski ve yeni bu vaziyeti kısaca da olsa tarihi tahlilden geçirmege ve tuttugumuz yolu aydınlatmaga mecburuz.

Bundan hemen on sene evvel bizler: hükümetçi veya köylü sosyalistler, minimalist (asgari) milletçiler, federalistler, hulasa Türk gençliginin mutasallıt şoven İttihad ve Terakki siyasetine karşı ayaklanan kısmı, bir taraftan memleketi ve rençper halkı felaketten felakete sürükleyecek muharebelere nihayet vermege çalışırken, diger taraftan Anadolu'ya hayat verecek medeni, inkılabî inkişaflara zemin ve yol arıyorduk. Bu inkişaf, bizim fikrimizce, dahilde Makedonya'lıların, Arnavutların, Arapların, Kürtle-

rin, Ermenilerin ilah...medeniyet, muhtariyet ve hatta istiklallerine istidatleri derecesinde yol vererek hür milletlerin hür ittihadı halinde "milli tesanüt"ler vücut bulacaksa, hariçten de Alman ve İngiliz emperyalizminden ziyade beynelmilel amele hareketine istinad ile kuvvet alabilecekti.

Aradan geçen facialı harp seneleri içinde, Türk, Arap, Ermeni amele ve rençperlerinden milyonlarcası ölüme, sefalete mahkum olmuş, Türk sosyalistleri ve federalistleri menfalarda yıllarca sürünüp çürümüş olsalar da, bugün on sene evvel ortaya atılıp fırtınalar içinde çalkandıkça yayılan fikirlerin tatbiki neticeleri karşısında bulunuyoruz.

Bugün Anadolu için Türkler ve kendi memleketleri için diger milletler çalışırken, ellerini inkılapçı amele Rusyası ve Üçüncü Enternasyonal'e uzatıyorlar. Son hayat umutlarını ışıklandırmak ve son rızk hanelerini gasıp ve istilacılara kaptırmamak azmiyle vaki olan bu istimdatların mahiyeti anlaşılınca, bizim böyle umumi cidal ve harbe iştirakimiz sebepleri de kendiliginden izan edilmiş olur. Biz, Rusya, Türkistan ve Kafkasya'da oldugu gibi Türkiye'de de başlayan mübarezeyi Avrupa emperyalizmine karşı ve alemşümul bir mahiyet ve manada anlıyoruz. Fakir ve sefalet altında ezilen Türkiye ve şark memleketlerindeki kıyam, *milli müdafaa* şiarı ile başlasa bile, dünyayı saran ve zulm ile çarpıştıkça magdur amele ve rençper sınıflarının gönüllerini fetheden inkılap hareketlerinin az zamanda beynelmilel vasata geçmesi bir zarurettir. Ve Zaten

bu böyle olmasa, muazzam Avrupa kapitalistlerine karşı yükselen herhangi bir milli müdafaa, beynelmilel müzaherete hakkıyla nail olamayacak, ergeç iflasa mahkum olacaktır.

Onun için biz Türkiye'de milli müdafaa şeklinde başgösteren kıyama, müşterek düşman tarafından bu hareketin söndürülmesine yol vermemek için her türlü yardımı, bu yardım mutaassıp milliyetçilere bile olsa, tarihin bize yüklediği bir vazife olarak biliyoruz. Hayat ve mübareze ruhunu magdut halk kitlesinde derinleştirmege çalışan İştirakiyun Teşkilatı'nın memleket içinde açılıp yayılmasına gelince, bunun da Kuvvayı milliye müdiranının karşısında duran yine o ehemmiyette tarihi bir mesele oldugunu zannediyoruz.

MUSTAFA SUPHİ

Anadolu'dan Gelen Elçiler ve Anadolu'ya Yardım

Çoktan beri Anadolu'dan gelecekleri beklenmekte olan Türkiye Büyük Millet Meclisi elçilerinden mürekkep fevkalade heyetin Tuapse yoluyla Moskova'ya vardıkları haberi alındı.

Bu heyet, başta Büyük Millet Meclisi İktisat İşleri İcra Vekili Yusuf Kemal ve Hariciye İşleri Vekili Bekir Sami Bey'ler oldugu halde Lazistan Mebusu Osman ve Müşavir Dr. İbrahim Tali ve Seyfi Efendi'lerden mürekkeptir.

Yusuf Kemal ve Bekir Sami, her ikisi de, Avrupa'da tahsillerini ikmal eden Türkiye'nin en temiz ve muteber simalarındandır. İttihad ve Terakki Fırkası'nın kudret ve hükümeti zamanında birer mevki sahibi olmakla beraber, fikirce istiklallerini muhafaza etmiş ve vicdanlarına karşı saydıkları işlere karışmamak cesaretini göstermiş, adetleri az siyasilerden olan bu zatlarınbeynelmilel Rusya ile münasebete vasıta olarak seçilmeleri, Büyük Millet Meclisi namına bir muvaffakiyettir.

Bu zatların maziye ait hayatları gibi eski arkadaşımız Yusuf Kemal'in bu sefer elimize varan mektup meali, Anadolu'daki hükümet başçılarının simalarını açıkça gösteriyor. Anlaşılıyor ki, Büyük Millet Meclisi gibi Kuvvayı Milliye Ordusu'nda halkın ihtiyacına uygun ruh ve fikir uyanmakta ve zavallı Türkiye amele ve rençperlerinin acıklı hali; öteden beri zulme, istibdada her ne sebeple olursa olsun alet olan bu eski müesseselerin bile yüregini yakmaktadır. Biz herhalde Yusuf Kemal'in bu yoldaki yazılarını, sırf şahsi teessüratı neticesi degil, belki Anadolu inkılapçılarının iş ve duygularına bir makes olarak telakki etmek istiyoruz. İçtimai inkılap, mazlum insanlıgı teşkil eden türlü kümeler hakkında çıgsız, hudutsuz tahassüslerle doludur. Bizler, cihanşümul inkılabın bugünkü mecmuu ve merkezi olan Rusyada çalışan komünistler, elimizde Marx'ın kitabı oldugu halde, din, millet, ırk ve renk ayrılıgı yapmaksızın, herhangi memleketin olursa olsun, mazlum insanlarını kurtarmak emelleriyle en uzak ufuklara dogru atılmaktan, en karanlık zulm deryaları içinde çırpınan magdur milletlere el uzatmaktan çekinmiyoruz. Bugün Türkiye ahalisi ise, umumiyetle Avrupa ve Amerika emperyalizminin, Yunan ve İngiliz korsanlarının yagmacılıklarına karşı hayatının en tehlikeli anlarını yaşıyor; Türkiye amele ve rençperleri, ellerinde tuttukları son ekmek dilimini gasıplara kaptırmamak için mübarezenin, harbin en büyük agırlıklarını öz sırtlarda taşıyorlar. Türkiye amele, rençper ve askerlerinin bu mübarezede sosyalist Rusya ile Üçüncü Enternasyonal'in her türlü muavenetine hiç şüphesiz ki hakları vardır. Kıyamcı Türkiye'ye azami mik-

yasta yapılması lazım gelen bu muavenetin yalnız müşterek düşman olan Avrupa ve Amerika emperyalizminin Küçük Asya cephelerinde sıkıştırılıp ezilmesi noktainazarından degil, şark ve garbın beynelmilel münasebeti cihetinden de büyük ehemmiyeti olacaktır. Bir kere Türkiye, bütün o eski şöhret ve kudsiyetleriyle, umumiyetle şark memleketleri içinde ve hususiyle Hindistan'da büyük bir yer tutuyor. Türkiye'nin böyle muhtaç ve tehlikeli bir devrinde sosyalist Rusya'dan görecegi yardım, içtimaî inkılaba şarkın gönlünü kazandıracak, bu ise, tırnaklarını Asya'nın ruhuna saplayan İngiltere hesabına büyük bir darbe olacaktır.

Diger taraftan kıyamcı Türkiye'nin Anadolu yarımadasında İngiliz ve Yunanlılara karşı mübareze ile Rusya Şûralar Cumhuriyeti'nin yardımı sayesinde geçirebilecegi bir kış daha, amele-rençper teşkilatlarının biraz daha büyümesine yardım ederek, emperyalizme karşı açılan bu cidal, bir müddet sonra artık yalnız harbî degil, belki içtimai ve beynelmilel bir mahiyet alacaktır. Türkiye amele ve rençperlerinin hadisat arasında kendi varlıklarını ve kendi sınıfî menfaatlerini hissetmeleriyledir ki, mübareze en kati, en şanlı ve ebednişan azimlerle kuvvet alacak ve o vakit İngiltere veya emperyalizm ile itilaftan hiçbir siyasi ve hiçbir kumandan bahsedemeyecektir.

İşte bütün bunlar için Anadolu'da vekayiin biraz daha inkişafına, biraz daha vakte ve biraz daha fırsata ihtiyaç var. Önümüzdeki iki ay zarfında Avrupa ve İngiliz cihangirleri, Anadolu

kıyamcılığını bastırıp hükümeti himayeleri altındaki Sultan'a vermege muvaffak olurlarsa, içtimai hareket karşısında büyük bir duvar yükselmiş olacak ve bundan Azerbeycan ve bütün Rusya Şûraları müteessir olmuş olacaktır.

Onun için her türlü güçlügü, fedakârlıgı göze alıp ve her türlü tereddütlerden vazgeçerek kıyamcı Türkiye ve onun bu sefer Moskova'ya gelen hakiki vekillerine mümkün yardımı yapmak, bugünün bize yükledigi borçtur.

MUSTAFA SUPHİ

Türkiye'nin Mazlum
Amele Ve Rençperlerine

Fedakâr yoldaşlar,

Şimdiye kadar, sizleri esaret zincirlerine baglayarak jandarma ve tahsildarların merhametsiz kamçıları altında bin türlü eziyetlerle ömrünüzü heder eden zalimler, size kah hükümet ve devletten bahsettiler,

Neticede bu hükümet ve devlet, haram yiyici vali ve hakimlerle bunların ortagı olan bey ve agaların keselerını doldurmak ve fıkarayı ise açlıktan öldürmekten başka bir işe yaramadı.

Kah din ve şeriatten bahsettiler: Din ve şeriat maneviyatınızi bozarak ruhunuzu düşürmekten, başınıza gelen her felaketi, bu felaketin sebep ve amilleri meydanda dururken kader ve kısmete baglayan zalimlerin hükmünü yürütmekten başka bir iş görmediler. Yıldızdan yıldıza çalışarak bin türlü zahmetlerle işlediginiz tarlalarda ye-

tişen çelimsiz mahsulden mültezimlerin, bir öşür yerine bin öşür almasına ses çıkarmayıp sizi bir lokma ekmege muhtaç,aç ve sefil bıraktılar. Millet için fedailik davasında bulunanlar, 15 Temmuz'dan sonra geçen on bu kadar senelik inkılap tarihimizde milletin sırtına dayanarak bütün kuvvet ve saltanatlarını Türkiye amele ve rençperlerine borçlu oldukları halde, biraz rahata, biraz refah ve saadete can atan bu zavallı halkı dünyanın büyük kıtasında hududdan hududa sürüklediler. Kah Yemèn ve Arabistan'ın kızgın sahralarında açlık ve susuzluk ve kah Anadolu veya Kürdistan'ın karlı daglarında soguktan telef etmege, asırlardan beri dost yaşamakta olan bu milletin fıkarasını birbirlerine kırdırmaga sebep oldular; bu yetmiyormuş gibi, sonunda yetim halkımızı büyük Avrupa harbinin öldürücü saganakları içine sürüp atarak başımıza bugünkü felaketi getirmiş, millete olan borçlarını böylece ödemiş oldular. Bugün aziz ve mazlum İstanbul'umuzun hisarları dibinden yükselen bir ses işitiyoruz. Bu sesin bize "Vatan, İslam, Hilafet" sözlerini tekrar ederken, vatanı, islamı, hilafeti yine kanınız bahasına sattıgını görüyoruz.

Bugün Osmanlı Padişahlıgı, eski saltanat ve istiklalini büyük Avrupa muharebesindeki maglubiyetten sonra tamamen kaybettigi gibi, son padişah Sultan Vahidettin, taç ve tahtını Dolmabahçe Sarayı'nın içinde de olsa muhafaza için, islamiyeti ve hilafeti, İngiliz Kralı'nın himaye ve muhafazasına teslim eyledi. Şimdi Padişah hazretleri, güya vatanı, milleti, islamiyeti kurtarmak'maksadıyla Yunan Ordularına Küçük As-

ya'nın kapılarını açarak, bir taraftan da Şeyhül islam, Avrupa ve Amerika talancılarına karşı hakkını müdafaa eden kıyamcılar hakkında fetva vererek bunları küfr ve hıyanetle itham ediyor.

Amele ve rençper yoldaşlar!

Yagmacı Antanta kuvvetine dayanan hainler,vatan ve milletten, padişahtan, halifeden, Kur'andan bahsetseler de, sizler artık Yunan Kralından dine ve millete gelecek habere tabii inanmayacaksınız.

Bu sefil ve murdar heriflerin ne maksada hizmet ettikleri artık güneş gibi karşınızda aşikar duruyor.

Arkadaşlar! Bu sonuncu felaketler bizim başımıza ne kadar agıra mal olsa da, yalnız bir cihetten dinci, milletçi, vatancı
foyasını meydana koydugu, hakkı hakikatı bize apaşikar anlattıgı için, gelecegimize büyük faydalar da vermediler degil. Biz şimdi üstümüze düşen vazifeyi pek iyi anlıyoruz. Elimizde kalan bir parça toprakla bir dilim ekmegi, bu zalim yagmacı Avrupa ve Amerika emperyalistlerine kaptırmamak, bu gözü doymaz, emperyalist ve arlanmaz Yunan istilacılarına karşı mübarezede sonuna kadar sebat etmek, mukaddes vazifemizdir; istilacılara kuyruk olup memleket ve halkımızı kulluga düşürmege çalışan İstanbul Hükümeti'ne karşı başkaldıran ve Rusya Amele ve Rençper Şûralar Cumhuriyeti ile kolkola giden Anadolu Kıyamcılar Hükümeti'ne her türlü yardımı yapmak, birinci işimizdir. Biz bu vazifeyi yerine getirmekle, hem

dahilde mevcudiyetimizi göstermiş, hem de hariçte emperyalistlerle ugraşan bütün amele ve rençper kuvvetlerine mühim bir hizmet görmüş olacagız. Biz bu vazifeyi görmekle, mübarezedeki muvaffakiyetimiz nisbetinde sesimizi yükseltmek hakkını kazanmış olacagız. Memleketimizdeki yeni hükümet ve devlet yapısının kuruldugu gün bu yapının amele ve rençper eliyle meydana geldigini bilerek onun içinde hakim olacak kuvvetin yine amele ve rençper olmasını talep edecegiz.

Amele ve rençper kardeşler!

Bütün bu kanlı,felaketli davalardan aldıgımız ögütü hiçbir vakit hatırdan çıkarmayınız. Unutmayınız ki, siz hayır ve selamete, sizleri şimdiye kadar sırtınızdan geçinen zalim ve hazıriyiici agalar ve paşalar, kalın enseli çorbacılar eliyle kavuşamazsınız. Amele ve rençperin hayatta mahkum oldugu açlık, karanlık ve kulluktan kurtulması, ancak amele ve rençper eliyle meydana gelecektir.

Onun için sizler, başkasının emek hakkıyla geçinmeyen, cihanda kendi gücüne, kendi hakkına dayanan amele ve rençperler, bütün bu harp ve mübareze sırasında kendi aranızda birleşerek teşkilatınızı kuvvetlendirmege çalışınız ve iyice biliniz ki, siz birleşip kuvvetlenip varlıgınızı hissettikçe, dileginize yaklaşmış olacak ve mesut bir günde sizi dışarıdan, içeriden yemege çalışan zalimleri ezerek yaşadıgınız toprak üzerinde hürriyet ve hayatınıza sahip ve hakim olacaksınız.

Onun için birleşiniz, ey Türkiye'nin mazlum amele ve rençperleri!

Birleşiniz de, hakkı hayat ve hürriyetinizin nişanesi olan kırmızı bayrağı bütün dünya proletaryasının inkılap ufuklarına dogru yükseltiniz!

MUSTAFA SUPHİ

İkinci Kongre

Geçen sene Mart ayında beynelmilel inkılapçı Rusya'yı Avrupa ve Amerika burjuvazya kuvvetlerinin şimal ve garpten, Kolçak ve Denikin kara kuvvetlerinin şark ve cenuptan şiddetle tazyik ettikleri sırada Moskova'da istişare için davet edilmiş olan muhtelif Avrupa ve Asya amele ve rençper (komünist partileri) vekilleri, Kremlin Sarayı'nın muhteşem Ödüller Salonu'nda toplanmışlar ve 30 bu kadar teşkilatı temsil eden 50 kişilik bu meclisi, Üçüncü Komünist Enternasyonali'nin Birinci Kongresi ad ve ilan etmişlerdi. İkinci Enternasyonal'in azaları olan İngiliz, Fransız, Alman sosyalist ve sosyal demokrat fırkaları cinayetkâr Avrupa Harbi'ne rey ve kalemleriyle katışarak amele ve rençper siyasi fırkalarının sulh ve müsalemet cephesini dagıtmaga ve böylece cellat Avrupa ve Amerika emperyalizminin bir kat daha kuvvetlenmesine nasıl sebep oldular ise, 1919 senesinde Kremlin Sarayı'nda dogan Üçüncü Enternasyonal de, bu dagınık fırkaları tedricen kendi azimkar iradesi altında toplamaga

muvaffak oldu. Alınan haberlere göre bugün, Temmuz'un 17'inde açılacak olan İkinci Kongre'ye iştirak etmek üzere Avrupa, Amerika ve şark memleketlerinden 400'e yakın vekiller Moskova'ya gelmişlerdir. Alman Spartakistlerinden başka müstakil sosyal demokratların, İtalyan, İngiliz sosyalist fırkalarının, Amerikan Amele Fırkası'nın, Fransa, Macaristan, Avusturya, Balkan komünist partilerinin toplandıkları bu kongrede Türkiye, İran ve Rusya Şûralar Federasyonu içindeki bütün şark halkları komünist teşkilatlarının vekilleri birleşmiş olacaklardır. Üçüncü Enternasyonal'in Birinci Kongrede vücuda getirdigi metin azimkâr beynelmilel birlikle, sosyalist Rusya'yı saran bogucu kuvvetleri dagıtıp kovmaga muvaffak oldu. Muhtelif Avrupa ve Amerika memleketlerinin komünist ve sol sosyalist fırkaları parlamentolarda, amele ve rençperler ise mensup oldukları milletler içinde, bolşeviklere karşı gösterilen her türlü tazyiklere karşı ayaklanarak, gerek parlamentolarda, gerekse Rusya'ya karşı gönderilen harbî cephelerde yarıklar açtılar, o halde ki,bugün burjuvazya hükümetleri içtimai inkılaba karşı ne parlamentolarından büyük imdatlar istemeye, kati kararlar çıkartmaya, ne de ordularından (okunamıyor-Y.) kendilerinde kuvvet hissediyorlar.

Üçüncü Enternasyonal, bunca yıllık hayat faaliyetinde, Avrupa ve Amerika amele ve rençper inkılap kuvvetlerini sosyalist Rusya etrafında böylece toplamaga ve halühazırda Avrupa'da, inkılabî oldugu kadar, siyasi bir âmil olarak meydana çıkmaga muvaffak oldu. Şimdi Üçüncü Enternasyonal karşısında duran mühim mesele, garp

proletaryası gibi şarkın derin karanlıklarında mazlum ve fukara halkları da kendi etrafında birleştirmege ve emperyalizme karşı Asya'da yükselecek büyük bir yumruk hazırlamaga muvaffak olmaktadır. Birinci Kongre'den beri Enternasyonal'in aile efradından sayılan Türkiye, İran ve Rusya içindeki Türk, Tatar komünist teşkilatlarının bu ikinci yıl içinde bugün faaliyet ve kuvvetlerini birleştirerek bu maksadı temin etmeleri, tarihin kendilerine yüklediği bir vazifedir.

Bu münasebetle Lenin Yoldaş'ın bir sözünü hatırlıyoruz:

"*Şark'ta inkılap, şark komünistlerinin bilavasıta kendi işleri olmalıdır.*" Filvaki şarkın garpten pek farklı ve başka mahiyette olan iktisadi ve ruhi sıfat ve hususiyetlerini göze alsak bu sözün ehemmiyeti anlaşılmış olur. Şüphesiz ki şarkta inkılap hareketlerinin nabzından anlayacak gene şarklıdır. Fakat şunu da ilave etmeli ki, teşhis derecesinde tedavinin de ehemmiyeti inkar olunamaz. Ameliyat ve tedaviye dair meselelerde tecrübe, maharet ve teknika tamamıyle Avrupalı inkılapçı yoldaşlarımızda temessül ve temerküz ediyor. Halühazırda, emperyalizm ile sosyalizm muntazam iki cephe halinde karşı karşıya durduguna göre, şark inkılapçılarının garpten tam bir müzaheret ve kuvvet almadıkça iş görmeleri imkansızdır. Onun için şarkın inkılapçı komünist teşkilatları, dâire teşkilatlarını ilerlettikçe Üçüncü Enternasyonal'in de şark için faaliyet ve müzaharetini inkişaf ettirmesi beynelmilel içtimai inkılap namına mukaddes bir

vazifedir; cihanşümul inkılap hareketinde garp proletaryasından müstakil olarak şarkta iş görmek nasıl bir vahime ise, şarkı garpten ayırmak ve birini digeri namına feda etmek de büyük ve tarihi bir hata olur.

Üçüncü Enternasyonal'in İkinci Kongresi'ne iştirak eden garp ve şark komünistlerinin bu hakikatlere kıymet verecegini ve şarkta inkılabî teşkilatın ruhlanmasına hadim büyük adımlar atarak ikinci senelik faaliyet devresine zafer ve ikbal ile gireceklerini kuvvetle ümit ediyoruz.

MUSTAFA SUPHİ

Büyük Millet Meclisi Hükümeti Ve Komünist Fırkası

Türkiye Komünist Fırkası Merkezi Heyeti, memleketimizi yeni bir devr-i faaliyet ve harekete sokan Anadolu Hükümeti'ne karşı takip edecegi siyaseti, bugünkü nüshamızda altı maddelik bir layiha ile ortaya koyarak, fikirleri tamamen ışıklandırmış ve her türlü yanlış anlamalara nihayet vermiş oluyor.

Vakıa, şimdiye kadar Anadolu'da arasıra meydana çıkarak komünizm'den bahseden bazı fertlerin yeryüzünü birdenbire her türlü pislikten, her türlü zulüm, tasallut ve ihtikardan temizlemek istemelerine alakadar, şüphesiz ki, yüksek ve insaniyetkârane ve fakat aynızamanda müfritane beyanatı bazı hükümet mehafilinde Türkiye Komünist Fırkası'nın Küçük Asya'da içtimai inkılabın meydana gelmesi için lazım gelen şartların vücuduna tabi bulunması gibi yanlış bir zannın

dogmasına sebebiyet vermişti. Diger taraftan, Anadolu'da kıyam hareketi başladıktan sonra Büyük Millet Meclisi içinde, eski politikacılarımız tarafından vücuda getirilen yeni fırka ve zümrelerin şahsi mülkiyet meselesinde bile tevakkuf etmeksizin, sola dogru her adımda birkaç menzil atlayıvermeleri, komünistlerden bazı yoldaşların "yine mi suni ve yalancı hareketler karşısında bulunuyoruz?" kuşkularını uyandırmıştı. Biz ise, bu yanlış düşünce ve fena anlayışların yeri olmadıgını, Küçük Asya'da başlayan hareketlerin ise tabiiligini iddia ediyoruz. Rusya'da başlayarak, Avrupa ve Amerika içlerine dogru dalgalanıp ilerleyen içtimai hareketin, Rusya'ya bir cephe teşkil eden Küçük Asya'ya karşı tesirsiz kalması mümkün müdür? Büyük Millet Meclisi'nin esas teşkilatı olan halkçı ve halk zümreleri fırkası da, amele ve rençper inkılabının *-bolşevizmin-* rüzgarı içinde dogmuş birtakım hücrelerdir. Ancak Anadolu hareketinde gördügümüz vasf-ı fark, işaret, umumi bir millet, bir halk hareketi halinde tecelli ediyor ki, bunun esasları da, Komünist Fırkası'nın beyannamesinde (*Madde 4*) izah olundugu veçhile, pek tabii olarak memleketin efkâr ve hayat şartlarından dogmadadır. Bu hale göre, Türkiye Komünist Fırkası'nın Anadolu hareketine karşı vaziyeti, kendi kendine meydana çıkar: Komünist Fırkası, içtimai inkılabı anlayan ve ona bütün varlıgı ile bel baglayan işçi ve rençperlerin bir siyasi teşkilatıdır. Memlekette mazlum ve işçi, fakir ve işsizler çokluk teşkil etseler de, sanayiin iptidai bir halde olması itibariyle, amelenin proleter teşkilatına malik ve toplanmış olmamaları, komünistlerin ekaliyette kalmalarını icabetmektedir. Ve yine bu

itibarladır ki, Komünist Fırkası, halühazırda inkılabı yapacak ve idareyi ele alacak büyük bir hükümet fırkası şekil ve mahiyetinde ortaya atılamaz.

Komünist Fırkası memleketin içinde ekalliyeti temsil eden bir fırka halinde teşekkül ile beraber, Üçüncü Enternasyonal'in bir uzvu olarak yer yüzündeki içtimai inkılabın bir rüknü ve bir amilidir. Ve bu cihetle üstüne düşen vazife büyük oldugu kadar cihanşümuldür. Üçüncü Enternasyonal'in, proletarya teşkilatı zayıf olan Türkiye'de ve Türkiye halindeki bütün şark memleketlerinde takip ettigi noktainazar bilinirse, bu vazifenin derece-i nezaket ve ehemmiyeti bir kat daha takdir olunur. İçtimai inkılabın mazlum şark memleketlerinden bekledigi hareket, zalimlere karşı kıyam ve isyandır. Şarkta uhdesine düşen vazifei celadeti idrak etmiş bir memleket ve bir millet olarak bugün karşımıza çıkan zavallı Türkiye, ve fakir Türk Milleti'dir. Demek ki, içtimai inkılap karşısında Türkiye Komünist Fırkası'na düşen vazifeyi,yagmacı emperyalizmin bütün tazyikatına ragmen ayaklanıp varlıklarını ispat eden Anadolu kıyamcılarına ve kıyamcıları temsil eden Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne samimiyetle müzaheret etmek ve Anadolu'daki bu hareketi şark'ın diger mazlum ve medeni millet ve hükümetlerine bir nümunei imtisal olarak göstermekle hulasa edebiliriz.

Bundan başka, Türkiye Komünist Fırkası'nın halka karşı bir çok borçları ve mecburiyetleri vardır. Türkiye Komünist Fırkası, kendi teşkilatı içinde amele ve rençper halkın vicdanını ter-

biyeye, Küçük Asya'nın karanlık sokaklarında bile türlü mahrumiyet ve mahkumiyetlerle dolaşan mazlum işçi ve köylülerimizi muntazam ve müteşekkil bir sınıf simasıyle dünyanın diger memleket proleterleri meclisine takdim etmeye mecburdur.

Münevver ve inkılapçı gençlerimiz, beyaz yakalı frenk gömleklerini ve parlak kılınçlarını omuzlarından atarak eli nasırlı mazlum halkımız arasına girerler ve Komünist Fırkası saflarında bütün hayat ve mevcudiyetlerini biçare, bahtsız işçi ve çiftçilerimizin açlık, karanlık ve kulluktan kurtulmaları yolunda feda ederlerse, halkımız hakiki ve içtimai inkılaba dogru yükselecek, memleket yagmacılar elinden tamamen kurtulmak iktidarını gösterecek ve böylece komünistler şarkta büyük bir amele fırkasının mümessili sıfatıyla beynelmilel inkılapçılar arasında hürmetli bir yer tutmaga hak kazanacaklardır. Burada izahımıza nihayet veriyoruz. Yukarıda gösterdigimiz esaslara mugayir olarak büyük teşebbüsler peşinde, hegemonyal işler görmek ve hazıra konmak isteyen herhangi bir komünist, mensup oldugu fırkanın takip ettıgı yoldan çıkan ve binaenaleyh fırkaya itaat etmeyen bir derbederdir.

MUSTAFA SUPHİ

Saltanattan Sonra

Yedi asırlık Osmanlı Saltanatı, sulh muahedesi adı altında bir bade-i zehr içerek büsbütün ölüme mahkum olunca, karşımıza, bundan sonra nasıl yaşayacagız ve nasıl bir hükümet kuracagız, meselesi çıkıyor.

Bugün Anadolu'da yeni bir Türk Sultanlıgı'nın veya herhangi bir yerde bir imparatorlugun yeniden tesisi hatıra gelmez bir garibedir. Öyle bir devirde yaşıyoruz ki, Padişah ve imparatorların son cihan muharebesinden coşan kan deryaları içine yuvarlanmış elmaslı taçlarını yerden kaldırıp başına takacak cüretli madrabazlar meydana atılamıyor; bir vakitler Avrupa ve Asya'yı parmaklarında bir halka gibi çevirip oynatmak isteyen cihangir mareşaller ve kahraman paşalar, gizlendikleri karanlık kovuklarda kış uykusuna tutulmuş beyaz ayılar gibi sarılıp yatıyorlar, hayatlarından bile kimseye haber vermiyorlar. Böyle bir zamanda ise, Rusya'da oldugu gibi, Türkiye'de de yıkılan zalim saltanatın harabeleri

karşısında bizzat halk, amele ve rençper ve askerlerden mürekkep milyonluk kitleler ayaklanıp kendilerini gösteriyorlar, fakir, muhtaç ve sefil de olsalar, o kırık dipçikli tüfenklerini kollarında taşımaktan vazgeçmeyerek toprakları, ana ocakları başında duruyor, baht ve namuslarını ayaklar altına düşürmek, alınteriyle haketliklerini başkalarına yedirmemek için birleşiyorlar ve mutasallıt cihangirlere karşı, yine bütün yeryüzünü saran "alemşümul" bir mübareze açıyorlar.

İşte Rusya, Macaristan ve Türkiye gibi muzmahil memleketlerde kurulacak yeni hükümetlerin esası, böyle büyük bir mübareze, bir güreştir; zulm ile, zalimler ile güreştir. Hem yalnız muharebeden sonra başımıza musallat olan İngiliz, Fransız ve Yunan yagmacılarına karşı degil,belki muharebeden evvelki zamanlarda da halka bir rahat nefes verdirmeyen vergidir, âşardır, agnamdır, ianedir, cezadır, ceziyedir ve nihayeten faiz ve temettüdür diye işçi ve köylünün evine, ocagına, tandırına, bacasına el uzatan içimizdeki imansız hırsızlara karşı açılacak mübareze iledir ki, yeni hayatımızın şekli ve hükümetimizin rengi belirmiş olacaktır. Anadolu'da bugün büyük zahmet ve fedakârlıklarla Avrupa ve İstanbul haydutlarına karşı çarpışan amele, rençper ve asker kardeşlerimiz, bu harbin sonunda, yine eski günahkar, melun ve müstebit aga ve paşalardan mürekkep hükümetler meydana geldigini ve kendilerinin yine eskisi gibi dışarıdan gelmiş bir misafir halinde kenarda kaldıklarını görseler memnun olurlar mı? Elbette degil!

Onun için Türkiye amele, asker ve rençperleri bugünden itibaren istek ve dileklerini meydana koyup hangi maksatla ve ne için çalıştıklarına, canlarını telef ettiklerine işaret olan kızıl bayraklarını yükseltmege mecburdurlar.

Umumiyetle döktükleri kanterlerini haketmek, işledikleri işe ve toprağa sahip olmak, memleket ve hükümet işlerini ellerine almak isteyen amele ve rençper milleti Türkiye'de de bundan fazla ve eksik bir şey murat etmez.

Biçare rençperin dilegi, şüphesiz ki, kendi başına mahsus bir paşalık ve hanlık degildir; ancak o, bugün bin senelik tecrübeden sonra, fakat kanını dökmekten başka bir işe yaramadıgını pek iyi anladıgı bu paşalık ve hanlıkları yeryüzünden süpürmeye karar vermiştir. Onun için bundan sonra Anadolu ve Türkiye'de, halkın sırtında yaşayacak herhangi bir hükümet, hatta cumhuriyet şeklinde de olsa, yer tutmaz, yaşamaz. Yeni hükümetin bugünkü zahmet ve fedakarlıklara katlanan amele, rençper halkın içinde kurulup aşagıdan yukarıya dogru dalbudak vermesi, hayati bir şarttır. Böyle köklü ve temelli bir hükümetledir ki, yaşamak için mübarezeye, ve mübareze iledir ki, böyle bir hükümete liyakat hasıl olur. Türkiye amele, rençper ve askerlerinin bu liyakat ve iktidarı göstereceklerine eminiz. Onun için:

Yaşasın Türkiye amele, rençper ve askerlerinin hükümet ve cumhuriyeti!

MUSTAFA SUPHİ

Türkiye Komünist Teşkilatı Merkezi Heyeti'nin Faaliyeti Hakkında Bakû Kongresi'nde Mustafa Suphi Yoldaş'ın Layihası

Türkiye Komünist Teşkilatı'nın faaliyeti hakkındaki layihayı esas itibarıyla ikiye ayırmak lazım gelir: Biri "tenevvür", digeri de "teşekkül" devri.

Tenevvür devri: Bu devrin mahiyetini, manasını anlamak için Rusya'da inkılabın henüz başlamadıgı zamanlara kadar geri gitmelidir.

Cihan Harbi'nin zuhuru ile memleketimizin magdur sınıflarından yüzbinlerce amele ve rençperlerin asker sıfatıyla Rusya'ya esir düşerek Sibirya, Türkistan, Kafkasya ve nihayet İdil-Ural boylarındaki demiryol, fabrika ve köy işlerinde havahe zahvahe çalıştırılmaları, esasen hayatta zahmetle yogrulmuş Türkiye işçileriyle Rusya proletaryası arasında dostluk ve yakınlık husulüne vesile oluyor.

"15 Temmuz" İnkılabı'ndan beri açılan harp sahnelerinde facialı roller oynamaya mahkum edi-

len Türk rençperi ve askeri, bu temastan büyük feyizler alarak sınıfî mübarezede Rusya'lı amele yoldaşlarla beraber harekete başlıyorlar.

Ücret ve iş müddeti hakkındaki hareketlere, tatili eşgallere iştirak ederek arkadaşlarının itimad ve muhabbetlerini celbediyorlar. Vaktiyle memlekette halkçılık ve sosyalistlik hayaline hizmet edip beladan belaya ugrayan ve nihayet muhaceret ve esaret yoluyla bu işçiler kafilesi arasında çalışmaya mecbur olan muallim, muharrir inkılapçılarımızdan bazı gençler ise, hem amele ile beraber taş taşıyıp çalışarak kapitalizmin ve harpten dogan gaddarlıgın agırlıklarını bizzat kendi hayatlarında hissediyorlar. Tufeyli unsurlara, umumiyetle işleticilere karşı kaynamakta olan düşmanlık duygularının sınıfî inkılaba esas olabilecek derecede tebarüzüne şahit oluyorlar. İşte bu gibi tesirat iledir ki, Rusya'daki Türk amele ve rençperleriyle Bolşeviklerin münasebeti, 1915 senesinden itibaren başlamış ve umumiyetle sermayedarlıga, Çar saltanatına ve nihayet Avrupa Harbi'ne karşı teşvikatta bulunan bolşevik edebiyatı Türkler arasında büyük bir revaç kazanmıştır. Bu edebiyatın iki sene zarfında amele gruplarında dagıtılarak gizli köşelerde tercüme ve teblig edilmesi sayesinde magdür ve mutaassıp rençper ve askerlerimizin kendi gaddar ve vahşi kuvvetlerimize, zalim hükümet ve hükümdarlarımıza, şan ve şöhret düşkünü müfteri paşalarımıza karşı söz söylemek imkanı hasıl olmuştur.

1917 senesi şubatında Rusya'da başlayan inkılabın Kerenski zamanına ait ilk kısmında bu giz-

li faaliyet daha açık bir şekle girerek, bolşeviklerin şehir ve köy işçi ocaklarında inkılabı içtimainin yaklaştığına dair açıktan açıga tebligat devri başlamış ve Türk bolşevikleri de gerek kendi hemşehrileri ve gerekse müslüman ahali arasında marksizm ve komünizm hakkında konferanslar tertip etmiştir.

Teşrinievvel vekayiinin başlamasıyla fabrikalarda ve diger iş ocaklarında çalışan Türk işçilerinin topluluklarına halel gelerek herkes ele geçen fırsat ve hürriyetten faydalanıp memleketlerine gitmek üzere türlü yerlere dagılıyor, evvelce bolşeviklerle münasebet peyda edenler, içtimai inkılabın payitahtı kırmızı Moskova'ya geliyorlar ve buradaki Tatar inkılapçılarıyla kolkola vererek 1918 senesinin ilk aylarında Osmanlı şivesinde olarak "Yeni Dünya" Gazetesi'ni çıkarmaga başlıyorlar. Yeni Dünya'nın intişara başladıgı tarih, bolşevizmin Rusya'da tevessü ve taammümü ile Rus askerlerinin Kafkasya'dan ric'ate ve bu fırsattan istifade eden Osmanlı ordularının Kafkasya'yı istilaya başladıkları devre tesadüf eder. Osmanlı Ordusu, Bakû gaz madenlerini ele geçirerek diger taraftan Almanlarla beraber Dagıstan, Kuban ve Ukrayna üzerine tesirler yaparak inkılapçı Rusya'yı ışık ve ekmekten mahrum etmek tehdidini ika ediyorlar.

Osmanlı Hükümet ve ordusu başında bulunan İttihat Ve Terakki Fırkası'nın Türk ve müslüman memleketlerine ait istila ve ittihat hırsları da bütün şark memleketlerine sirayet ederek, müslüman kuvvetlerinin azadlıgını Osmanlı istalasın-

da gördükleri bu devir, Türkiye bolşevikleri için muhit faaliyetlerinde en ziyade sıkıldıkları bir zamanı hatırlatır. Mamafih Yeni Dünya Gazetesi, bir taraftan Alman kılıncına dayanan bu istila hareketinin memleketi ve mazlum halkı pek tehlikeli uçurumlara götürmekte ve azadlığın ancak Rusya gibi Avrupa proletaryası arasında da içtimai inkılabın kıyamına bağlı oldugunu söylemekten, diger taraftan ise, bu tehlikeyi bir türlü görmek istemeyen paşalar hükümetinin memleket ve halka reva gördükleri zulümleri tebligden hali kalmamaktadır.

Brest-Litovsk Muahedesi'ni imza eden o zamanki muzaffer Türkiye'nin Moskova'daki Sefiri Galip Kemali Bey'in Yeni Dünya ve muharriri aleyhinde verdigi üç muhtıra ile protesto, tutulan bu irşad ve muhalefet yolunun tarihi vesikalarını teşkil eder.

Mamafih şunu da derhal soylemelidir ki, hakikatin karanlıklar içinde kayboldugu bu dar ve müziç devir, bize, en iyi ve maksada en sadık arkadaşları vermiştir. Muhtelif usera karargahlarından çıkıp Kazan'a gelen felaketzede arkadaşların ilk müşaveresi, 25 Temmuz 1918 Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Kongresi'ni davet etmiş ve bu konferans "Türkiye Komünist Teşkilatı"nı dogurmuştur.

İkinci devir: Tenevvür devri burada biterek konferansın seçip ayırdıgı merkezi heyet dogrudan dogruya teşkilat işlerine girişiyor. Konferansın verdigi istikametler:

1. Rusya ve Türkiye'deki amele ve rençper ve askerlerimiz arasında tebligat ve teşkilat, içtimai inkılap cephesinin fikren ve fiilen müdafaası,

2. İlk müsait fırsatta Türkiye'nin de celbolunacak vekillerinden mürekkep ilk Türkiye Komünist Kongresi'nin davet ve celbi, "teşkilatın fırka haline getirilmesi" suretinde konferanstan sonra, teşkilatımız Rusya Komünist (Bolşevik) Fırkası'yla daha yakın münasebete girişmekle beraber; benim bütün Rusya Müslüman İşleri Merkezi Heyet ıdaresinde aza ve beynelmilel şark tebligat ve neşriyat şubesinde reis olmaklığım, bütün faaliyetimizin Rusya'daki müslüman işleriyle beraber ilerlemesine sebep olarak merkezi heyet ilk teşkilat devrinde bütün maddi ve manevi vesaitini müslüman işleri komiserliginden alıyor, kuvvetinin mühim bir kısmını müslümanlar arasında küflenmiş fikirlerin yıkılarak inkılap ruhunun yükselmesine sarfediyor; bu meyanda Türk komünistleri, Tatar sosyalistlerinin Kazan'da davet edilen ilk konferansına iştirak ile ilk programının tertibine fiilen iştirak ettigi gibi bütün Rusya komünist teşkilatlarının Moskova'da açılan birinci kongresine de altı vekil vermege muvaffak olmuştur.

FAALİYETİN DÖRT CEPHESİ:

Gerek Türkler ve gerekse müslümanlar arasındaki faaliyetimizi, memleket itibarıyle İdil ve Ural'da, Kırım, Türkistan ve Azerbeycan'da olmak üzere dört kısma ayırmak mümkün olur.

1. Teşkilatımızın Moskova, Kazan, Samara ve Saratov gibi İdil ve Ural boylarındaki siyasi hücreleri ilk faaliyet yuvasını teşkil ederler.

Bu muhtelif memleketlerde adetleri 500'e balig olan Türk komünistleri, mürteci kara kuvvetlerle mübareze maksadıyla Türk esirlerinden kızil askerler teşkiline muvaffak olmuş, Ufa ve Kazan'da "Çekoslovak" türedilerine, Orenburg'ta ise Dutov Bandisi'ne karşı Rusya'nin inkılap cephesini müdafaada yararlık göstermişlerdir. İdil ve Ural boyu, Çekoslovak menhuslarından temizlenince, buradaki eski sosyalist müslüman müesseseleri yeniden ihya edilerek İrtica İle Mübareze Komisyonu'na teşkilatımızdan vekil olarak iştirak edilmiş ve Kazan'daki "ilmi heyet" yeniden teşkil ve üç ay kadar idare olunarak Tatar maarif ve medeniyetine dair birçok meseleler meyanında hat ve imla usulünün ıslahına hadim bir konferansı da davet eylemiş ve konferans mühim ve faydalı kararlarla işinde muvaffak olmuştur.

Moskova ve İdil-Ural'daki faaliyetimiz:

Türkiye ile başlayan münasebetimiz,teşkilatımıza beynelmilel teşkilatlar arasında mevki tutmak liyakatini vermesiyle 1919 Mart'ında Moskova da içtima eden Beynelmilel Müşavere Meclisi'ne bizim vekilimiz de dahil olmuş idi. 34 memleketten birçok vekilin gelmesi üzerine Üçüncü Enternasyonal'in ilan-ı takrir .etmesiyle Türkiye Komünist Teşkilatı da Üçüncü Enternasyonal Birinci Kongresi'nde vekilini bulundurmuştur. Bu sene Temmuz ayında toplanan İkinci Kongre'ye teşkilatımız iki vekil göndererek inkılabî müesseseler arasında mevcudiyetini tasdik ettirmiş ve gele-

cek kongrelere dört rey ile iştirak hakkını ihraz eylemiştir.

2\. Kırım'da: Şark cephesinin kara kuvvetlerden temizlenmesiyle, bütün faaliyetin cenubi Ukrayna'daki Uskuro Patski saltanatı üzerine tevcih olundugu sıradadır ki, Merkezi Heyet, İdil ve Ural'da çalışan bütün faal arkadaşlar için seferberlik ilan ederek Kırım hududuna hareket ediyor. "Yeni Dünya" Gazetesi muharrir,mürettip, huruf vesair levazımıyla 22 Kanunusani 1919'da Kırım'a varınca, oradan bolşeviklerle beraber çalışan Kırım Kurultayı'nın sol sosyalistlerden mürekkep bir müslüman komünist şubesini vücuda getirmiş ve iki ay sonra davet ettigi kongresine 17 şehir ve köy teşkilatından 30'u mütecaviz vekilin iştirak etmesiyle Kırım'daki komünistlerin adedi 400'ü geçtigi anlaşılarak şu kısa zamana ait faaliyetin neticesini görmüştür. Teşkilatımız bu arada "kırım Müslüman Komünistler Ülke Bürosu" yanında açılan fırka mektebinde 27 genç ve münevver komünist yetiştirmege delalet ederek inkılabî harekete metin esaslar hazırlamıştır. Türklere mahsus olmak üzere Kırım sevahilindeki şehirlerde milli teşkilatlar yanında Türk komünist şubeleri ve oralarda yaşayan Türkiye'liler arasında küçük mikyasta Türkiye amele ve rençper şûraları teşkil olundugu gibi, esas yuvası Türk askerlerinden mürekkep olmak üzere beynelmilel şark alayı da teşkil olunmuştur.

Kırım'da neşriyat işlerine de kuvvet verilerek "Yeni Dünya" ve Kırım Haberleri isminde iki gazetenin sıra ile her gün çıkarılmasına, Kanunu Esasi ve İştirakiyyun Programı gibi birkaç eser

tercüme edilip, bunlar gerek Kırım içinde, gerekse Türkiye sahillerinden gelmekte olan kaçak kayıkçılar vasıtasıyla memleketimizdeki amele ve rençper halka dagılmış ve bu kayıklarla arkadaşlardan ve Kırım'daki amele ve askerlerden birçogu Türkiye'ye gönderilmiştir.

İngiliz-Fransız donanmalarının tehdidi ve Çar saltanatını iadeye çalışan Denikinin hücumu karşısında 23 Nisan 1919'da ricate mecbur oldugumuz zaman, Kırım'ı inkılap ateşleriyle tutuşmuş ve bütün azatlık ümitlerini proletarya harekatına baglanmış bir halde bırakıyoruz. Kırım'da iken hayırhahlık münasebetleri tesis ettigimiz mülteci kurultaycılar,bizden sonra çıkardıkları "Millet" Gazetesi'nde bu ümitleri açıktan açıga kuvvetlendiriyorlardı. Sonra aldıgımız haberlere göre, oradaki bolşevik arkadaşlarımızdan ve bu hayırhah inkılapçılardan 17 kahramanın Vrangel haini tarafından telef edildigi anlaşılıyor. Buradaki teşkilatımızın delaletiyle meydana çıkanların Kırım hududunda kızıl asker sıfatıyle düşman kurşununa hedef olduklarını ihtiram ile zikretmek lazım gelir.

Kırım ricatinden sonra Odessa'daki faaliyetten de bahsetmek lazım gelir. Teşkilatımız arkadaşların bir kısm-ı mühimmini Türkiye'ye nakletmek üzere Mayıs 1919 tarihinde Odessa'ya gidildigi zaman orada Üçüncü Enternasyonal Şubesi'yle teşriki mesai etti. Beraber getirdigi matbaasında beyannameler ve Üçüncü Enternasyonal Manifesti'ni neşrederek Türkiye'ye gönderdi. O zaman başlıca arkadaşlarımız, daha bir takım amele ve rençper esirlerle iki gemi içinde memlekete sev-

kolundular ki, bu meyanda merkezi heyet azasından iki arkadaş İstanbul'a gitmişler ve beni murahhas olarak Rusya'da bırakmışlardı.

3. Türkistan'da: Dört tarafı düşman kuvvetleriyle sarılmış olan Odessa havalisinden 12. Ordu Cenup Grubu'yla muzafferane çıkılıp Moskova'ya gelindigi zaman, Türkiye'de olan bütün vakaların Moskova inkılapçı mehafilinin dikkatini celbettigi görüldü; vakıa Antanta'nın İstanbul'u işgali ve Osmanlı Ordusu'nun kısmen terk-i silah ile inhilale ugraması üzerine taksim politikasının bütün şiddetiyle meydana çıkması, kıyam hareketlerine sebep olmuş ve bu kıyamı idare eden Mustafa Kemal Paşa ise bolşevikler ile münasebete girişmek teşebbüslerinde bulunmuştu. Rusya Komünist Bolşevik Fırkası Merkez-i Umumisi ile cereyan eden muhaberede Türkiye'de başlayan bu müdafaa-i milliye hareketine müzaheret edilerek aynı zamanda teşkilat namına vaki olan teklifimiz kabul edilmiş ve bu teklif kendilerine yazı ile de teblig olunmuştur.

Şimdi bizim için Türkiye'ye yakınlaşmak lazım oldugu halde, cenup hududu kara kuvvetlerle tamamen kapanmış oldugundan, Türkistan, İran ve Kafkasya yoluyla uzun bir seyahata mecburiyet hasıl oldu. Türkistan'a vüsulumüzde ise, Bahr-i Hazer sevahilinde ahvalin seyahata müsait olmaması ve Türkistan İşleri Komisyonu Reisi İliyeva Yoldaş tarafından lüzum gösterilmesi üzerine bir karç arkadaş Kafkasya tarikiyle Türkiyeye gitmek üzere memur edilmiş olmakla beraber, Taşkent'te üç ay kadar kalınmaya mecburiyet hasıl olmuştur.

Bu sırada Türkistan Komünist Teşkilatının Üçüncü Kongresi le burada intihap olunan merkezi komitenin faaliyetine iştirak edilmiş; bir taraftan müslüman zahmetkeşleri arasında beynelmilel inkılap yolunda fedakarlık hislerinin intişarına, diger taraftan ise mülkiyet ve şeriat meseleleri etrafında halkın mukadderatıyla oynayan irtica kuvvetlerine ve hususiyle öteden beri memleketi soymaya alışıp nihayet komünist nikabı altında gizlenerek işine devam eden kolonizatörlere karşı mübarezeye kuvvet verilmiştir. Şarkta inkılap yollarını açacak ve şark inkılapçı ve komünist teşkilatlarını bir araya toplayabilecek bir müesseseye ihtiyaç öteden beri hissedilmekte oldugundan, Taşkent'te Beynelmilel Şark Tebligat Şûrası namıyla bir müessesenin vücuda getirilmesine delalet olundu.

Bütün teşkilat işleri tarafımdan idare olunan bu müessese içinde Çin, Kaşgar, Buhara, Hive, İran, Türkiye komünist teşkilatlarını toplamaya muvaffakıyet hasıl olmuş ve az zamanda Türkistan'ın şark memleketleriyle birleşen bütün hudutlarında rabıta şubeleri açılmış ve hariçte de gizli teşkilata başlanılmıştır. Türk teşkilatına ait olmak üzere burada Şubiri yakınındaki şubeden başka, eski şehirde de bir şube açılarak Sibirya'dan gelmekte olan esirlerin terbiye ve iaşe işine delalet olunmuş ve Türkistan Cephesi Başkumandanlıgı huzurunda Türk kızıl askerlerinden mürekkep bir kıta-i askeriye teşkil edilmiştir ki, bu kıta şimdi Baku'ya nakledilmiştir.

4. Azerbeycan'da: Türkistan'da açılan teşkilatlar etrafında toplanan Türk komünistlerinin

miktarı 40'a balig olarak Bahr-i Hazer'in düşmandan temizlenmesinden sonra bu arkadaşlardan 23'ü ile beraber Türkiye'ye ait faaliyetin Kafkasya'ya nakli kararlaşarak 27 Mayıs 1920 tarihinde Baku'ya gelindi.Baku'ya gelir gelmez, teşkilatımız ilk defa olarak Türkiye'ye yakınlaştıgını ve kendi kitlesi içinde çalışmak imkanına malik oldugunu hissetmiştir.

Teşkilatımız Baku ve etrafında Türkiye'den bir veya diger suretle gelip toplanmış olan binlerce amele ve rençperler ile tuttugumuz yola hayırhah ziyalılar, şair ve ressamlar da mülaki oldu. Meslegimize mutekit bazı arkadaşlar da teşkilata ilhak olunarak merkezi büro yeniden faaliyete girdigi gibi, Baku'da evvelden teşkiline teşebbüs olunan Türk komite veya fırkası lagv ve yeni esaslarda teşkil olundu. Bu hususta biraz tetkike ihtiyaç var: Bir müdetten beri Anadolu kıyam hareketini inkılapçı Rusya ile birleştirmek ve Azerbeycan Şûralar Hükümetini tesis etmek maksadıyla Kafkas ülkesi ve Bolşevik fırkasıyla beraber çalışan arkadaşlar,evvela bir Türk Komünist Grupası, son vakitlerde ise Türk Komünist Fırkası vücuda getirerek merkezi komitelerini intihap etmişlerdir. Buraya İttihat Ve Terakki Hükümeti'nin harp zamanında büyük roller oynamış bazı kimseleri ithal edilmişti.

Yakın mazileri memleketin son harp felaketleriyle alakadar olan bu zatlarla amele ve rençper fırkasını tesis ve temsil gayritabii idi.

Onun için bu teşkilatın ilgasında tereddüt olunmayarak eskiden beri Azerbeycan komünistle-

riyle beraber çalışmış olan bazı komünist arkadaşların Rusya ve Gürkistan'dan gelenlere ilavesiyle vücuda gelmiştir.

Grupa, Baku Teşkilatı'na esas olarak kabul edilip, bu grupada Türkiye Teşkilatının Baku Şubesi vücuda getirildi. Ve bu şube, Azerbeycan Baku Komitesi'ne ilhak olundu. Böylece vücuda gelen şube, faaliyetinde merkezi heyetle birleşmiş ve azası 200'e balig olmuştur. Kayıt ve tescil esnasında teşkilata, maksad-ı esasa hizmet edemeyecek bir takım şahısların girdigi hissolunmasıyla, bunlar hakkında tasfiye muamelesine teşebbüs olunmuştur. Baku Teşkilatı'nın faaliyeti Meclis'e ayrıca takdim edileceginden, bu bapta daha fazla tafsilata lüzum yoktur.

BAKU TEŞKİLATI

Merkezi heyetin faaliyetine gelince, bunu anlamak için bir kere merkezi heyetin esas teşkilatına vakıf olmak lazımdır.

Merkezi heyet, teşkilat, tebligat, matbuat, revabıt, istihbarat, harbî şubelerinden, bir de umumi kitabet ve mali şubesinden terekküp eder.

TEŞKİLAT ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ: Bu şube faaliyetini Türkiye ve Kafkasya'ya ait olmak üzere üç ay zarfında memul olmayacak derecede tevsi etiştir. Ayrıca tafsilî görülecegi üzere, bilhassa İstanbul ve etrafı, maden ocak mıntakaları ve Karadeniz sahilleri gibi Avrupa emperyalistlerinin istilasına maruz mıntakalarda çalışmış ve

Şark Beynelmilel Konferansı ile teşkilatımız kongresinde 100'e yakın vekil bulunmasına muvaffakiyet hasıl olmuştur.

Kafkasya'da kalmış olan Türkiye amele ve rençperleri arasında teşkilat artırılmış ve böylece memleketimizde fikir neşrine hadim ve mühim bir basamak daha vücuda getirilmiştir.

YENİ ŞUBELER:

Arzolundugu gibi, Anadolu ve Rusya dahilinde faaliyette bulunmuş, Anadolu'nun muhtelif mahallerine gönderilmiş arkadaşlar tarafından aşagıda gösterilen şubeler teşkil edilmişti; bu şubeler, vekillerini elyevm kongremize göndermiş bulunuyorlar.

İstanbul Şubesi: 919 senesi bidayetinden beri hal-i faaliyettedir. Haziran bidayetinde Baku'dan iki arkadaş gönderilmişti. İstanbul Şubesi'nden bugün kongrede müteakip vekiller° bulunuyor.

Zonguldak Şubesi: Abdurrahman ve Ahmet yoldaşlar Haziranda teşkilat için gönderilmişti; Eregli ve Zonguldak'ta şubeler açarak faaliyette bulunmuşlar ve kongreye vekiller celbe muvaffak olmuşlardır.

Trabzon ve Havalisi: Yusuf Kemal Yoldaş tarafından Trabzon ve Rize'de şubeler açılmıştır.

°) *İsimler basılı metinde yoktur.*

Nahcivan Şubesi: Nahcivan'da hem Anadolu ile muvassala ve münasebet temin etmek, hem orada bir şube açmak üzere Haziran evasıtında Cemal Yoldaş ile Salih Zeki, Hilmi, Hakkı, Nurettin yoldaşlar gönderilmiş ve orada bir şube açılarak arzu edilen şekilde faaliyette bulunulmuştur. Salih Zeki Yoldaş'a Erzurum, Sıvas, Ankara ve Trabzon havalisande faaliyette bulunması için vekalet verilmiştir. Yekaterinadar, Novorossisk, Tuapse şubeleri, Temmuz evahirinde Kuban ve Çurni, More (Karadeniz) Kubirnası ile Anadolu'nun Karadeniz sahillerinde teşkilat yapmak, konferansa ve kongreye vekiller getirmek üzere gönderilen Baha Ali Yoldaş'la diger 20 arkadaş tarafından Yekaterinadar, Novorossisk, Tuapse'de şube açılmış ve Anadolu ile bu şubelerden 125 kadar vekil getirilmiştir. Bunlardan 51'i Türkiye'den ve 70'i şimali Kafkas ve Karadeniz sahilindendir.

Bundan başka Baku'da bir şube teşkil edilmiştir. Oltu'da bulunan teşkilat ile münasebette bulunmak üzere Yusuf Ziya ve İran'da Hint'li efrat arasında propagandada bulunmak üzere Sadık, Kuban ve Rostof havalisinde kesif miktarda sivil Türk esirleri bulundugu anlaşıldıgından, oralara da Nafizade Alaattin, Burş ve Çitof yoldaşlar gönderilmiş ve askeri teşkilat için binden fazla Türk esir ve askeri toplanmıştır.

MATBUAT VE TEBLİGAT FAALİYETİ

"yeni Dünya" Gazetesi: Baku'da tekrar intişar ederek, bugüne kadar 11 nüsha çıkmış, her nüshadan 2000 adet Türkiye'ye;1000 adet Azerbeycan'a,

350 adet Rusya ve İran'a, 350 adet Türkistan'a gönderilmiştir. Şimdi her bir nüshadan ihtiyat olarak 4-500 adet depoda mevcut bulunuyor.

TELİF VE TERCÜME KOMİSYONU:

Bu nam ile bir komisyon teşkil edilerek Kanunu Esasi, Komünist Fırkası Programı, Lenin'in Tercüme-i Hali, Lenin'in Burjuvazya Demokrasyası ve Proletarya Diktatörlügü Hakkındaki Nazarları, Komünist Partisi'nin Şerhi, Komünist Beyannamesi (Manifest), Sai ve Sermaye, Bolşevizm Nedir, Şûra Hükümeti Nedir Ve Nasıl Teşkil Edildi, Kırmızı Ordu Kıtaatı, Fırka Hücreleri Talimatnamesi, Çocuk Dostu, Mektebe Kadar Terbiye Müesseseleri Talimatname ve Programları namı ile 12 adet kitap tercüme edilmiştir.

Lenin'in Tercüme-i Hali, Şûralar Hükümeti Nedir, Komünist (Bolşevik) Programı, Burjuvazya Demokrasyası ve Proletarya Diktaturası namındaki kitaplar tabedilmiş ve digerleri tabedilmek üzeredir. Bunlardan başka Komünizm Elifbası, Hükümet ve İnkılap, Altına İbadet, Büyük Başlangıç, Enternasyonal Tarihi, Mahkeme ve Sosyalizm, Kanunu Esasi kitapları da kısmen tercüme edilerek yakında ikmal edilecektir.

Levhalar: Ressamlarımız tarafından amele ve rençperlerimizin geçirdikleri elim hayata ait 29 levha da tersim ve teşhir olunmuştur.

Siyasi Kurlsar: Baku Teşkilatı'na merbut olmak üzere 17 Haziran'da bir de siyasi fırka mektebi açılmıştır. Bu mektepten maksat, amele ve

asker arasında içtimai inkılabın esasına vakıf yoldaşlar yetiştirmektir. Mektep, 50 talebe ile tedrisata devam etmiştir. 4 Eylül 1920 tarihinde birinci devre ikmal edilmiş ve 40 genç komünist şahadetnamesini almıştır. Mektepte okunan dersler şunlardan ibaret idi: Tarih-i Medeniyet, İçtimai İnkılap Tarihi, İktisat, İktisad-ı Siyasi, Komünist Programı, Türkiye İnkılap Tarihi, Şûralar Hükümeti Kanunu Esasisi, Kooperasyonlar, Fırka Tebligat ve Teşkilatı, Cografya, Tarih-i Umumi, Musiki.

RABITA VE İSTİHBARAT ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ:

Bu şubenin şarka ait rabıta ve istihbar faaliyeti, Türkistan'da teşkil olunup, Pamir'den Bahr-i Hazer'e kadar intişar etmiş olan Beynelmilel Şark Tebligat Şûrası vasıtasıyla cereyan etmiş ve yeniden garbe dogru tevsi edilerek Nahcivan ve Karadeniz'de tesis olunan bazı noktalarla irtibat temin olunmuştur. Bu şube tarafından şimdiye kadar 34 arkadaş işe gönderilmiş, bu ahvale dair 29 layiha ve mektup alınmıştır. Bu muharrerat içinde kıyam hareketlerinin başında duran kumandan ve valilerden küçük zabit, amele ve askerlere varıncaya kadar birçoklarının gönderdikleri mektuplar vardır ki, bunların muhteviyatı memleketin muhtelif tabakaları arasındaki ahvali ruhiyeyi pek âşikâr olarak göstermektedir. Türkiye'de kumandan ve valiler, paşalar da dahil oldugu halde bolşevizmin halâskâr bir kuvvet olarak telakki edildigini söylesek dogru olur. Yalnız büyük memurlar komünizmin Türkiye'de de tedricen ve yukarıdan aşagıya dogru ve muhil (muhayyel?) bir usulde tatbiki mümkün olacagını

düşünmekte, amele ve askerler ise, harbin ve milli müdafaanın en büyük agırlıkları kendi sırtlarına yüklendiginden ve zengin sınıfların kendilerini yine istedikleri gibi soyduklarından şikayet ederek buna nihayet vermek için çare aramaktadırlar.

Hulasa, Antanta'ya karşı son azim ve karar ile mücadeleye girişen Anadolu, içtimai inkılap için şarkın hiçbir tarafında görülmeyen istidatlar göstermektedir. Anadolu'nun Trabzon, Erzurum, Eskişehir gibi şehirlerinde komünistligi alenen müdafaa eden "Albayrak", "İşçi" namlarıyla gazeteler çıkarılmış ve İstanbul'da komünist arkadaşlar tarafından "Kurtuluş" isminde bir de mecmuanın neşrine muvaffakiyet hasıl olmuştur. 5 numarası çıkan bu mecmuada Üçüncü Enternasyonal ile müttefikan çalıştıgı alenen yazılmaktadır ki kongremiz, bu gazetelerin müessis ve muharrirlerinden bazılarını faaliyeti içine almış olmakla haiz-i şereftir.

HARBÎ ŞUBE'NİN FAALİYETİ:

Daha Türkistan'da iken Türkiye'de tebligat ve teşkilat işleriyle meşgul olmak üzere gönderilen Abid Alim Yoldaş tarafından Baku'da Türk esir askerlerinden mürekkep bir komünist kıta-i askeriyesi teşkil edilmek üzere teşebbüsatta bulunulmuştu. Merkezi heyet, Baku teşkilat işlerini yoluna kor komaz, kıta-i askeriyeyi kendi idaresine alarak, kumandan ve siyasi müridler tayin etmiş ve sevkiyat cihetiyle her teşekkül eden askeri kıtanın bir kumandanlıga merbutiyeti lüzumuna nazaran bu kıtanın da 11. Ordu Kumandan-

lığı'na merbutiyeti temin edilmiştir.

Bir müddet sonra Türkiye'den alınan haberlerde mümkün oldugu kadar süratle muavenet edilmesi arzu ve talep edildiginden burada mevcut Türkiyeli amele ve rençperler ile üseradan daha bir çoklarının iltihakı ve teşkilat ikmali sonunda fırka-i askeriyenin Anadolu'ya gönderilmiş ve bu maksatla Rusya Şûralar Hükümeti ve 11. Ordu Kumandanlıgı ile Şube müzakerata başlayıp esas maksadını elde etmege muvaffak olmuştur.

Busuretle eski Komünist kıta-i askeriyesi, bu kızıl fırkanın eski kadrosuna kabul edilmiş ve Birinci Nişancı Alayı namıyla bir alay teşkil ve yeni kumandan ve siyasi komiser tayin edilerek fırka karargahı da küçük mikyasta teşkil edilmiştir. Bundan başka içeri Rusya'da üserayı toplamak için 20 kadar arkadaş gönderilerek oralardan gönüllü celbedilmeye başlanmış ve Azerbeycan Şûralar Cumhuriyeti dahilinde ise Türkiye'lilerin seferberligi ilan ettirilmiş ve işe başlanılmıştır.

Birinci Alay'ın mevcudu az müddette tezayüt ile 700'e karip bir hale geldigi ve seferberlik muvaffakiyetle devam ettigi sıralarda Moskova'daki Anadolu Elçiligi'nin vekili olan İbrahim Tali Bey'in 11. Ordu Kumandanı ve Merkezi Heyet ile mülakatında "Türkiye'nin adama ihtiyacı yoktur, ancak esliha ve cephaneye ihtiyacı vardır," yolunda vaki olan ifadesi üzerine Ordu Kumandanlıgı tarafından seferberligin durdurulması hususundaki istifsara tarafımızdan cevabı muvafakat verilerek seferberlik durdurulmuştur. Böyle-

ce 15-20 bin kişilik müsellah bir kuvvetin müstevlilere karşı gönderilmesinden -maahaza Anadolu kıyamcıları ile arada bir suitefehhüm vücuda getirmemek maksadıyla- sarfınazar olunmuş ve mühim bir fırsat elden kaçırılmıştır. Şimdiki halde mevcudu bine yaklaşan alayın ikinci haftaya kadar Anadolu'ya sevki hazırlıklarıyla ugraşılmaktadır.

Bundan başka harbî şube yanında bir de Esirler Şubesi açılmış ve Rusya'nın muhtelif yerlerinden gelen esirlerden askerlige gidemeyenler arasında teşvikat işlerine germi verilerek, bir taraftan da iaşeleri temin edilmiş ve şimdiye kadar Baku'ya gelen 1099 esirden 349 kişilik iki kafile Türkiye'ye gönderilmiştir.

KİTABET VE MALİYE ŞUBESİ'NİN FAALİYETİ:

Merkezi heyetin 26 Mayıs 1920'den 10 Eylül 1920 tarihine kadar devam eden muamelatı, kuyudat defterlerine göre 1401 giden, 202 gelenlerden ibaret olmak üzere 1603 kagıt yekununa balig oluyor. Bu muharrerat içinde fırka işleri için 52 ve askeri işler için 21 kişiye verilen tasdiknameler vardır.

Maliye İşlerine Gelince:

(Burada Meclis,Suphi Yoldaş'ın sözünü keserek hesabat hakkında Meclis'te tafsilli malumat verilmesine müsaade olunmamış ve hesabatı tetkik ve neticesini arzetmek üzere Ahmet Cevat, Yakup ve Abdurrahman yoldaşlardan mürekkep bir komisyon seçmiştir. Bununla beraber Mustafa Suphi

Yoldaş, maliye cihetinden teşkilatın geçirdigi muhtelif devirleri muhtasarca anlattıktan sonra sözlerini şöyle bitiriyor:)

Bu tafsilattan anlaşıldıgı üzere, teşkilatımızın masrafı büyük bir tasarruf ve itidal ile icra edilmektedir. Bunun sebepleri:

1. Türkiye ile muvassalanın son zamanlara kadar pek müşkül olması dolayısıyla muntazaman para gönderilmesinin temin edilmemiş olması,

2. Memlekette masrafı kontrol edecek yüksek teşkilatın henüz mevcut olmaması cihetiyle, giden tebligcilere asgari miktarda para verilerek hislerinin inkişafına çalışılması ve nihayet ihtiyat bir kısım meblagın muhafazası fikirleriyle izah olunabilir. Hazırda yollar temin edilmiş oldugu gibi, mesul arkadaşlarımız da, İstanbul ve Anadolu'da çogalmış olduklarından, ciddi faaliyet neticesinde kasamız varidatının süratle yükselecegine şüphe yoktur. Bununla beraber, bizim para sarfiyatında tasarruf, teftiş ve ihtiyat prensiplerini terketmememiz lazım gelir.

Bugün beynelmilel inkılap muhitinden yardım almakla beraber düşünmeliyiz ki, memlekette kara kuvvetlerle çarpışarak beynelmilel inkılap muhitiyle münasebete girişemeyecegimiz zamanlar da gelebilir. Bu gibi zamanlarda müzayakaya tahammül haysiyetini şimdiden kazanmaya çalışmalıyız.

İşte arkadaşlar, böylece size altı senelik harp ve mübareze tarihinin muhtelif safhaları hakkında malumat verdigim gibi, aynızamanda Tür-

kiye Komünist Teşkilatı Merkezi Heyeti'nin hulasai faaliyetini arzetmiş oldum. Heyet-i Merkeziye, bu faaliyeti ile Türkiye amele ve rençper halkının zalim ve yagmacı hükümet ve devletler ayagı altında ezilmiş olan hukuk ve metalibatını beynelmilel inkılap ufuklarında göstermeye muvaffak oldu. Şimdi ise bu hukuk ve metalibi, kızıl bayrak halinde Türkiye ve Rusya'daki komünist arkadaşlarımızın birleştikleri bu muhterem kongreye takdim ile vazifesini ikmal etmiş oluyor. Bu kongrede birleşerek inkılapçılıktaki itimat ve kuvvetlerini artıran komünist arkadaşlarımızın mukaddes bayragımızı yere düşürmeyerek zafer ve ikbal yolunda daima ileriye büyük adımlar atacaklarına ümit ve itimadımız tamdır.

Kongre'nin Sonunda Mustafa Suphi Yoldaş'ın Nutku

Teşkilat devirlerini geçiren ve şimdiye kadar birer grup halinde yaşayan Türkiye komünistleri, bu kongreden müteşekkil ve müttehit bir fırka olarak çıkmakla, yeni bir devre-i hayata ayak basıyorlar. Fırkanın önünde duran birinci vazife: Bundan sonra memleketimiz amele ve fukara rençperleri arasında fikrimizi kuvvet ve süratle neşrederek halkın mukadderatını kendi eline verecek sebep ve kabiliyetleri hazırlamaktır. Türk komünistleri üç seneden beri Rusya içtimai inkılabı içinde birçok safhalardan geçtiler.

Zaman oldu ki, karşımıza çıkan kara fikirli mürteciler, Türkiye'de amele ve rençper sınıfının mevcut olmadığını, olsa bile, hammalların memurlardan iyi yaşadıklarını söylemekten utanmadılar. Son zamanlarda ise, bilhassa İstanbul, İzmir, Konya, Erzurum, Ankara ve Eskişehir'de vucuda gelen amele ve rençper namı altında inkılapçı mühim bir sınıf yaşıyor. Ümitvarız ki, İstanbul ve Anadolu rençperleri yakında müstevli

ve zalim bütün kuvvetleri toplayarak hayat ve mübareze faaliyetini kendi kollarına almak iktidarını göstereceklerdir.

Zaman oldu ki, Türkiye amele ve rençperleri, müstebit vali, hakim ve paşalar karşısında söz söylemek cesaretini bile gösteremezdiler; fakat son vekayi gösteriyor ki, İstanbul Hükümeti'nin ve padişahın İngilizlerle birleşerek memleketi sattıklarını halk pek iyi anlıyor; Türkiye'nin mazlum amele ve rençperler ve askerler, bu alçaklıga, bu hıyanete karşı, süngüsünü oradaki aga ve paşaların gögsüne çevirmiş, muharebe ediyorlar. (Alkışlar)

Ve nihayet zaman oldu ki, arkadaşlar, Türkiye'de komünist teşkilatı olamaz, dediler; fakat, Türkiye'nin muhtelif şehirlerinden gelen komünist vekiller, bunun aksini ispat ettiler; Türkiye'de amele ve rençper komünist teşkilatı gittikçe genişliyor ve kuvvet kespediyor. Şimdi Komünist Fırkası'nın müstemlekeci kuvvetleri ezmeye âzim işçi halka rehber olacagına hiç şüphe edilemez.(Alkışlar)

Komünizm mübeşşirlerinden Engels, bir eserinde diyor ki:"Yeryüzündeki teknika zulme alettir. Zaman gelecek ki, teknikanın terakkisi eseri olarak yeryüzünü kan deryaları alacak ve zalim imparatorların taçları bu kan deryasına yuvarlanacak, bu tacı yerden kaldırıp başına koymaya cesaret edecek bir adam bulunamayacaktır." İşte, bu devir hulul etmiştir: Rusya'da, Almanya'da, Avusturya'da, Türkiye'de, çarlık, imparatorluk, padişahlık artık bir daha necat bulunmayacak

tarzda yıkıldıgı halde, hiç kimse cesaret edip de, o taçları başına geçiremiyor.

Vaktiyle halka zulmedenler, bugünkü amele ve rençper inkılabı huzurunda diz çökerek mazlum halka taraftar ve hizmete amade küyorlar. (Alkışlar)

Memleketimizde her türlü derece ve sınıf ahit ve yalanlarının yerinden oynadıgı böyle bir devirde, böyle bir devr-i buhranda, işçi halkın mukadderatını kendi eline alarak iş görmesi bir zaruret haline giriyor. Bu işte dogru yolu göstermek vazifesi Komünist Fırkası'nın uhdesine düşmektedir.

Komünist Fırkası için memlekete musallat olan harici düşmanları kovmak nasıl bir vazife ise, dahilde halkın sırtından geçinen yagmacı tufeyli sınıflarını da hazıryiyicilik hâlinden çıkarıp yumruk altında işletmek de, o derece esaslı bir vazifedir. Bu iki cihetin temini iledir ki, Komünist Fırkası mazlum amele ve rençper halka karşı hizmetini ifa etmiş ve ortadan sınıflar farkı kalkarak heyet-i içtimaiye, adalet-i hakikiyeye nail olmuş olacaktır. Onun için son söz olarak diyelim ki:

Yaşasın Türkiye Komünist Fırkası!

sözlük

Agnam: *Hayvan sayım vergisi*
Ahit: *Antlaşma*
Ahvali Ruhiye: *Ruhsal durumlar*
Alemşümul: *Evrensel*
Amele: *İşçi*
Amil: *Yapan, etken*
Antanta: *İtilaf (devletleri)*
Azatlık: *Kölelikten kurtulmak*
Azim: *Kararlılık*
Âzim: *Büyük, yüce, ulu*

Bap: *Bölüm*
Badei zehir: *Zehirli içki*
Bahr-i Hazer: *Hazer Denizi*
Balig olmak: *Bulmak, erişmek*
Beynelmilel: *Uluslararası*
Biçare: *Çaresiz*
Bidayet: *Başlangıç*
Bilavasıta: *Dolaysız, dogrudan dogruya*

Celbetmek: *Üstüne çekmek*
Cevabı muvafakat: *Olumlu cevap*
Cidal: *Savaşma, ugraşma*
Cihanşümul: *Evrensel*
Cizye: *Vergi*

Delalet etmek: *Yol göstermek, aracılık etmek*
Derece-i nezaket: *Nezaket derecesi*
Devre-i hayat: *Yaşam dönemi*
Devr-i buhran: *Bunalım dönemi*
Devr-i hakiki: *Gerçek dönemi*

Efkâr: *Fikirler*
Efrad: *Bireyler*
Ekaliyet: *Azınlık*
Ekseriyeti azime: *Büyük çogunluk*
Elyevm: *Bugün, halen*
Emaret: *Emirler, beyler*
Esliha: *Silahlar*
Evahir: *Sonlar*
Evasıt: *Ortalar*
Evvelâhir: *Eninde sonunda, her zaman*

Fert: *Birey*
Feyiz: *Verimlilik, gürlük*
Fikir Neşri: *Düşünce yayma*
Filvaki: *Gerçekte*
Fırka: *Parti*
Fırka-i askeriye: *Askeri tümen*
Fütuhatçılık: *Fetihler yapmak*

Gasıp: *Zorla alan*
Gayrimüterakki: *Gelişmemiş*
Germi: *Çok gayret*
Grupa: *Grup*

Hadim olmak: *Yardım etmek*
Hadis olmak: *Meydana çıkmak*
Hadisat: *Olaylar*
Haile: *Trajedi*
Haizi şeref: *Şeref sahibi*
Hakkı hayat: *Hayat hakkı*
Halâskâr: *Kurtarıcı*
Halihazır: *Şimdiki*
Hali faaliyet: *Çalışma durumu*

Harbî: *Savaş ile ilgili*
Hat: *Yazı*
Havahe Zahvahe: *Boşuboşuna*
Heder etmek: *Boşa harcatmak*
Hesabat: *Hesaplar*
Heyeti içtimaiye: *Sosyal topluluk*
Hulasai faaliyet: *Çalışmalar özeti*
Hulul etmek: *Gelip çatmak*
Huruf: *Harfler*
Husul: *Oluş , meydana geliş*

İcra Vekili: *Bakan*
İçtima: *Toplantı*
İçtimai: *Sosyal, toplumsal*
İhraz eylemek: *Erişmek, kazanmak*
İhtiram: *Saygı*
İka etmek: *etmek, yapmak*
İkbal: *İşlerin iyi gitmesi*
İktisad-ı siyasi: *Ekonomi politik*
İltihak: *Katılma*
İnhilal: *Dagılma. çözülme*
İnhisarcılık: *Tekelcilik*
İnkılabı azim: *Büyük Devrim*
İnkılabî: *Devrimsel*
İnkişaf: *Gelişme*
İnsaniyetkârane: *İnsancıl*
İntihap etmek: *Seçmek*
İstifsar: *Düşüncesini yoklamak*
İstimdat: *Yardıma çagırmak*
İstinad: *Dayanmak*
İptidai: *İlkel*
İrşad: *Dogru yolu göstermek*
İtidaî: *Ilımlılık*
İtîsaf: *Haksızlık*

İttihat: *Birlik*
İzale: *Gidermek*

Kanunu Esasi: *Anayasa*
Karib: *Yakın*
Kısmı mühim: *Önemli bölüm*
Kıtaat: *Birlikler*
Kıtai askeriye: *Askeri birlik*
Kıt'al: *Bogazlaşma, öldürüşüm*
Kıyam: *Ayaklanma*
Kıymeti tarihiye: *Tarihsel önem*
Kuvve: *Güç*
Küfr: *Dinsizlik, imansızlık*

Lagvetmek: *(Bir kuruluşu) kaldırmak*
Layiha: *Tasarı*
Liyakat: *Yaraşırlık*

Maahaza: *Bununla birlikte, böyle iken*
Maarif: *Egitim*
Magdur: *Haksızlıga ugramış, kıygın*
Makes: *Akseden yer, yankı yeri*
Maksadı esas: *Asıl amaç*
Mazlum: *Zulm gören*
Meal: *Anlam*
Mecmu: *Toplam, bütün, hep*
Mehafil: *Çevreler*
Memul: *Umulan*
Memurin: *Memurlar*
Menfa: *Sürgün yeri*
Menhus: *Ugursuz*
Menzil: *Konak, varılacak yer*
Merbut: *Baglı*

Merbutiyet: *Baglılık*
Metalib: *İstekler*
Mikyas: *Ölçek*
Muahede: *Antlaşma*
Muavenet: *Yardım*
Mugayir: *Aykırı*
Muhabere: *Haberleşme*
Muhaceret: *Göç*
Muharrerat: *Yazışma*
Muhayyel: *Hayali*
Muhil: *Dokunan, bozan*
Muhit: *Çevre*
Murahhas: *Delege*
Mutasallıt: *Sataşan*
Mutekit: *İnançlı*
Muvassala: *Ulaşım*
Muzmahil: *Çöküntüye ugramış*
Mübareze: *Vuruşma, savaşma*
Mübeşşir: *Müjdeci*
Müessesat: *Kurumlar*
Müfritane: *Aşırı şekilde*
Mülaki: *Buluşan, kavuşan*
Mültezim: *Kesenekçi, Devlet gelirlerini götürü olarak üzerine alan*
Mürid: *Emreden*
Mürekkep: *Kurulu, bileşik*
Müsalemet: *Barışıklık*
Müsellah: *Silahlı*
Müsavat: *Eşitlik*
Müstemlekat: *Sömürgeler*
Müstevli: *Ele geçiren*
Müşavere: *Danışma*
Müteessir: *Üzgün*
Mütefekkir: *Düşünür*
Mütecelli: *Görünen, meydana çıkan*
Müttehit: *Birleşik*

Müteşekkil: *Örgütlü*
Müzayaka: *Sıkıntı, darlık*
Müziç: *Tedirgin edici, bunaltıcı*

Nail olmak: *Erişmek*
Nazarlar: *Görüşler*
Necat bulmak: *Kurtulmak*
Nikab: *Yüz örtüsü, peçe*
Nişane: *Belirti*
Niza: *Çekişme, kavga*
Numunei İmtisal: *Uyulacak örnek*
Nümayiş: *Gösteriş*

Öşür: *Aşar, üründen alınan onda bir vergi*

Peyda etmek: *Ortaya çıkarmak, edinmek*

Rabıta: *İlişki*
Rençper: *Köylü*
Revabıt: *İlişkiler*
Revaç: *Geçerlilik*
Ricat: *Geri çekilme*
Riyakâr: *İkiyüzlü*
Rusya İnkılabı Azimi: *Rusya Büyük Devrimi*

Sai: *Emek*
Sanadid: *Başlar, ileri gelenler*
Sevahil: *Kıyılar*
Sınıfî mübareze: *Sınıfsal çatışma*
Sirayet: *Bulaşma, yayılma*
Suitefehhüm: *Kötü kuruntu*

Şahadetname:
Şahrah:
Şeraiti iktisadiye:

Şeriat: *İslam hukuku*
Şiar: *Slogan*
Şûra: *Sovyet, Konsey*

Taammüm: *Yayılma*
Tafsilî: *Ayrıntılı*
Tagallüb: *Zorbalık*
Tahakkuk: *Gerçekleşme*
Tahassüs: *Duygulanma*
Tarihi Medeniyet: *Uygarlık tarihi*
Tasallut: *Sataşma*
Tatili Eşgal: *Grev*
Teblig: *Duyurmak*
Tedricen: *Azar azar*
Tedrisat: *Öğretim*
Teessürat: *Üzüntüler*
Teknika: *Teknik*
Telakki etmek: *Anlamak, saymak*
Telef: *Kayıp*
Temeddün: *Uygarlaşma*
Temerküz: *Bir yerde toplanma*
Temessül: *Benzeşme*
Temettü: *Kazanç*
Tenevvür: *Aydınlanma*
Tesanüt: *Dayanışma*
Tesirat: *Etkiler*
Teşebbüsat: *Girişimler*
Teşriki Mesai: *İşbirliği*
Teşrinievvel Vekayii: *Ekim Olayları*
Tevakkuf: *Duraksama, eyleşme*
Tevessü: *Genişleme, yayılma*
Tevsi etmek: *Genişletmek*
Tezayüt: *Çogalma, artma*
Tranşe: *Siper*
Tufeyli: *'Asalak*

Uhde: *Üzerine alma*
Umumi Kitabet: *Genel Sekreterlik*
Usera: *Esirler*
Uzuv: *Organ*

Ümitvar: *Umutlu*

Vahime: *Kuruntu*
Vakıf olmak: *Bilmek, ögrenmek*
Varidat: *Gelirler*
Vasat: *Ortam*
Vesait: *Araçlar*
Vusul: *Ulaşmak, varmak*

Yagmakârlık: *Yagmacılık*
Yıldızdan yıldıza çalışmak: *Gece gündüz çalışmak*

Ziyalılar: *Aydınlar*
Zuhur: *Meydana çıkma, görünme*

DÜZELTMELER

SAYFA	SATIR	YANLIŞ	DOGRU
6	Baş- 3	dümüyle	tümüyle
15	Baş-11	Komintern,	Komintern'in
31	Son- 6	dervini	devrini
38	Son- 7	gırdıgı	girdiği
38	Son-13	temeddüd	temeddün
40	Baş-23	izan	izah
41	Son- 7	magdut	mağdur
48	Son-16	vatancı...	vatancı sahte-kârların
60	Baş-20	ceziye	cizye
65	Sonuncu	istala	istila
66	Baş- 8	kıyamine	kıyamına
74	Baş- 2	Gürkistan	Gürcistan
76	Son- 3	yeni Dünya	Yeni Dünya
76	Baş- 8	havalisande	havalisinde

İÇİNDEKİLER

MUSTAFA SUPHİ, KAVGASI VE DÜŞÜNCELERİ..... 1
MUSTAFA SUPHİ (Rozaliyev)..... 3
MUSTAFA SUPHİ DİYOR Kİ.....27

1918 Senesinde Moskova'da Türk Sol Sosyalistleri Kongresi'nde Yoldaş Mustafa Suphi'nin Nutku.....31

Sosyalizm İçin Cidal (Mustafa Suphi).....33

I. Türkiye Komünist Fırkası Kongresi'nde Karar Halinde Kabul Edilen Müstemlekat Ve Milletler Hakkındaki Mustafa Suphi Yoldaş'ın Mütalaası.....37

Tarihi Vazife (Mustafa Suphi).....39

Anadolu'dan Gelen Elçiler Ve Anadolu'ya Yardım (Mustafa Suphi).....42

Türkiye'nin Mazlum Amele Ve Rençperlerine (Mustafa Suphi).....46

Birinci Kongre (Mustafa Suphi).....51

Büyük Millet Meclisi Hükümeti Ve
Komünist Fırkası (Mustafa Suphi).....55

Saltanattan Sonra (Mustafa Suphi).....59

Türkiye Komünist Teşkilatı Merkezi
Heyeti'nin Faaliyeti Hakkında Bakû
Kongresi'nde Mustafa Suphi
Yoldaş'ın Layihası.....63

Kongre'nin Sonunda
Mustafa Suphi Yoldaş'ın Nutku.....84

SÖZLÜK.....87

DÜZELTMELER.....97

AGENCE INFO-TURK
Section de
Recherche-Traduction-Documentation
Diffusion: COODIFF
Ch. de Ninove,561 - Bruxelles 1080